

prvi del preložil na hrvaški jezik in v hrvaško pismo. t. j. v narečje čakavsko z azbuko glagolsko. Rokopis gotov ponese nato v poletji 1559 v Metliko v Slovenski krajini, kjer ga predá veščakom na odobrenje. Ti so razsodili, da je ta hrvaški prevod „po vsi Dalmaciji ob Jadranskem morji, istotako po Hrvaški, Bosni, Srbiji in tamo tja do Carjigrada razumljiv in zadosten; tako pa se nadalje tem laglje prenese tudi v cirilico,“ — z nadejo, da se vse Jugoslovanstvo pridobi za kristjansko vero, zlasti še po Turčiji. Naslednje leto 1560, meseca aprila pošlje baron Ungnad Konzula, kateri je obitelj in pohišje imel v Regensburgu, v Nürnberg, da tam po svojem napotku pripravi glagolska pismena za knjigotiskarno, ki je nato bila osnovana v Tübingenu. Plače je Konzul imel na leto 170 gld in stanišče zastoj.

Anton Dalmatin, s priimenom po očetu Aleksandrović, bil je tudi duhovnik in to iz Dalmacije, od koder mu naziv. Poklican v Tübingen, da bi na tamkajšnjem slovanskem zavodu prelagal knjige na hrvaški ali zaprav srbski jezik s pismom cirilskim, napotil se je dne 3. feb. 1561 iz Ljubljane v Würtemberg, kamor ga je spremil neki ljubljanski meščan. Gredoč je obiskal Trubarja, tedaj župnika v Kemptenu, pri katerem je ostal več dni; a naposled je prišel k baronu Ungnadu v Urah blizu Tübingena. Stanovališče mu odločijo v Tübingenu, kjer je Stepan Konzul že urejal glagolsko tiskarno. Kot samec je Dalmatin dobival brezplačno hrano v vojvodskem ustavu in k temu letne plače 30 gld. Hvalijo ga kot tihega, mirnega, dobrega moža. Brž ko je A. Dalmatin prispel bil v Tübingen, začeli so snovati tudi cirilsko knjigotiskarno. Isti mojstri, kateri so bili v Nürnbergu napravili glagolske črke, bili so poklicani s pripravo v Urah; in tu je bila v poletji 1561 po napotku Dalmatinovem in Konzulovem v treh mesecih za tiskarno zgotovljena azbuka cirilska. — Od tedaj sta St. Konzul in A. Dalmatin zložno delovala pišoč, prevajajoč, izpravljajoč in tiskajoč knjige hrvaške in srbske v družbi s Trubarjem iz Kranjske, pa Vergerijem iz Istre, Juričićem iz Kranjske, Popovićem iz Srbije, Maleševcem iz Bosne, Merčerićem iz Dalmacije idr. (vid. Slovan 1885, str. 329) do Ungnadove smrti 27. dec. 1564. Dve leti potem sta oba, Konzul in Dalmatin, z odpustom vojvode Krištofa würtemberskega 2. marc. 1566 odšla v Regensburg, kjer sta še zajedno književno poslovala do l. 1568. A dalje nimamo o njijem življenji in delovanji nikakšnih vesti. (Te črtice so ponajveč iz P. J. Šafarika Gesch. d. süd-slav. Literatur II. s. v.).

Spisi in knjige, katere sta St. Konzul in A. Dalmatin s pomočjo omenjenih sotrudnikov, zlasti Trubarja in Juričića, na svetlo dala v glagolici in cirilici ter nekoliko tudi v latinici, so (po S. Ljubić: Ogleđ. knjiž. poviesti jugoslav. I. 39, II. 436): Tablica, z azbuko, Očenašem, 1. pogl. lista do Rimlj. in 117. psal., glagolski v Nürnbergu 1560, cirilski v Urahu 1561. Azbukvar ili tabla za ditzu s katekizmom, glagol. v Tubingi 1561, ciril. v Urahu 1561, 8. 12 listov. Katekizmus, edna malahna knjiga, u koi esu potribni i prudni nauki i artikuli prave krstianske vere, s kratkim iztumačenjem za mlade i priproste ljudi; i edna prediga od kreposti i ploda prave krstianske vere, krozi Stipana Istrianina s pomočju dobrih

Hrvatov, sad najprvo iztumačena, štampana u Tubingi godišće po Isukrstovim rojstvu 1561. 8. 7 pol, glag. in cir., tudi v latinici tiskano (prediga pohrvačena je Trubarjeva). Tabla za decu i artikuli ili članci ove prave stare karstjanske vere, v Tubingi 1561, glag. Prvi del Novoga Testamenta i va tom jesu četiri evangeliste i dijanje apostolsko, iz mnogih jazikov v sadašnji općeni i razumni harvatski jazik po Antunu Dalmatinu i Stipanu Istrianinu s pomočju drugih bratov sada prvo verno stlmačen, v Tubingi leto od Krstova roistva 1562. 4. glag., in cirilski v Tubingi 1563. 4., vender obe izdavi med seboj precej različni. Loci communes to jest edni kratki razumni nauči naipotrebnei i prudnei artikuli ili deli stare prave vere karstjanske, u Tubingi 1562. 4. glag. in cir., iz Melanchtona. Artikuli ili deli prave stare krstianske vere iz svetoga pisma redom postavljeni na kratko razumno razloženi i stumačeni . . u Tubingi 1562. glag. s slikami pisateljev, tudi ciril, in 1563 še bajè v latinici (to je prevod Trubarjevih Artikulov). Predike od tuče, v Tubingi 1562. 4. glag., prevod iz nemšk. Postila, to jest kratko iztumačenje vsih nedelskih evangeliov i poglaviteh prazdnikov skrozi vse leto, sada najprvo harvackimi slovi štampana, u Tubingi 1562. 4. glag., 1563. 4. ciril.; prvi del bajè tudi še v Ratisboni 1568 v dveh zvezkih v lat. Drugi djal Novoga Testamenta, u kom se zadrže apostolske epistole po ordinu kako broj na drugoj strani ove harte kaže, u Tubingi 1563. 4. glag. in cir. (pod predgovorom je poleg Antona Dalmatina in Stipana Istrianina podpisan tudi Jure Juričić). Govorenje veleprudno, v Tubingi 1563 glag., prevod iz italij. Red cerkveni würtemberski, v Tubingi 1564. 8. glag., tudi v latin. (podpisan razven prejšnjih dveh tudi Jure Juričić). Brama augustanske spovedi, apologia imenovana, verno stlmačena iz latinskoga jazika va hrvaciki po A. D. i St. J., v Tubingi 1564. 8. glag. i cir., tudi lat. Spovid i spoznanie prave krstjanske vire . . u Tubingi 1564. 8. glag. — Zdi se, da je še A. Dalmatin skupaj s Trubarjem izdal v glagolici: Hervatski Katekizmus cum Salamonis Proverbiis, v Tubingi 1580 in Epistole sv. Pavla, v Tubingi 1582. Konzul sam pa je še posebe izdal Katekizmus, knjiga u koi jesu Artikuli karstjanske vere s kratkim iztumačem, i jedna predika, v Tubingi 1561. A L. Merčerić je prevel in izdal Probe sv. pisma iz Izajie proroka, v Tubingi 1564 v latin. in glagol. — Razven tega se je imelo še jako mnogo tiskati, tako cela Biblija hrvaški ali srbski v treh izdavah, z latinskimi, glagolskimi in cirilskimi pismeni; Lutherjeva Hišna postila z glagolico in latinico, tudi v italijanskem jeziku; Sv. Pavla epistola do Galačanov z Lutherjevim iztolmačem, hrvaški in italijanski; Methodus doctrinae eccles. Magdeburg. hrvaški; Psalm 51. in 130. z Lutherjevim tolmačem, z latin. in glagol.; Novi Testament z latinico. Sčasoma bi se naj v hrvaščino prevele še Brentii Homiliae de Joan., Luc. et Act. Apost., tudi nekateri preroki z Lutherjevim predgovorom. Stari in novi Testament se je mislil tiskati celó v veliki obliki s slikami, toda vojvoda Krištof je to podjetje odsvetoval zarad velikih troškov. A vse to je tudi zarad nenadejane smrti Ungnadove ostalo nenatisneno.

(Konec prihodnjič.)

Z grobóv.

Što spomenikov pomenljivih
Na gróbih tihih tu stojí,
Ki pravijo v podobah živih,
Kaj bil je, ki pod njimi spi.
Na teh pomnikih nevesêlih
Dobil je knjigo učenjak,
Umetnik lôvor, mašnik kêlih,
In plêmič grb in meč voják ...
A kjer od rev in bolečin

Počiva tlačeni trpín,
Pomník li stal ne bo nikák?
Križ izklesájte mu v spomin,
A vêlik bo naj in težák!
To znak njegovega življenja,
Njegovih križev živ je znák;
A bo mu tudi znak rešenja, —
Saj rešen zdaj je zêmskih tlak!

Kakó cvetête, duhtite lepó,
Oj cvetke gomilo kraseče!
Pač róka ljubeča vas sêmkaj sadí,
Gojí pač srcé vas ljubeče!

Ni róka li, ktera vas nežno gojí;
Poprej bolj nemilostna bila,
In njemu, ki zdaj pod cveticami spi,
Kdaj trnja v dušo sadila?

In vendar . . . kdo vé, če iz vas govori
Ljubezen, zvestôba nekdanja?
Le sprava za krivde, zamude mordà,
Mordà le izráz ste kesanja!

Potem pa prepôzno prišêl je vaš čar,
Zašêl na neprave prostôre:
Saj, komur cvetête, več cvet ne duhtí,
In trn ga več bôsti ne môre.

V življenje trnja, a cvetja na grób!
Pač bolje bi bilo naróbe:
Sadíte nam raje v življenje cvetíc,
A trnje shranite za grôbe!

S. Gregorčič.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Tu se je Tomaž Ručigaj dolgo smijal.

„Mlada ženska zapelje lahko in brez težave človeka v greh. Take grehe nam bo pa gospod Bog prav rad odpuščal, ker bi sicer ne bil ustvaril mladih žensk. Hé, a ni tako?“

„Morda je že oženjena!“ Vitezu Solncu se je krčilo o teh besedah srce, in najraje bi bil zadavil starega grešnika, če bi mu bil mogel s tem iztisniti skrivnost, katero je moral zvedeti.

„Oženjena, odgovoril je oni lahko dušno, na obrazu se ji ne pozna in lice, ličice ima, santo padre, ki mora sladko biti, kakor ravnokar namolzeno mleko! He, padre, da je Tomaž Ručigaj še tisti korenjak, kot je bil nekdaj, ko je lazil za nemškimi dekleti ob Renu in Labi — ne zohal bi Jurij Ljudevit tega grozdja! Pa kaj čem, ko sem ves gobav in bolan, kakor star konj, ki solze toči, če se mu še toliko ovsu nasuje v jasli. Oj ti proklicana usoda, da se mi mora na stara leta kaj takega prigoditi!“

Že je hotel Janez Solnce v svojem srdcu pograbititi za bodalce, katero mu je tičalo za pasom pod kuto, kar se odpró vrata in v izbo stopi Marijanica ter postavi polno skledo na mizo.

„Dobra je ta!“ kričal je Ručigaj, „zdaj se bo jedlo po stari španjolski navadi! Don Montez je nam večkrat pravil, da sta brušena sablja in polna skleda za poštenega vojaka več vredna, nego mlado dekle, s katero ste

v mraku sami v — zaprti staniči! In tako mi svete nebeške Trojice, tudi moja vera je taka, posebno zdaj, ko sem star in bolehen, he! he!“

Z veliko zadovoljnostjo je sesal dobro vonjavo vase, ki je puhtela iz sklede.

„Pa nikar ne zameri, Marijanica, če tako govorim! Ej da sem mlad, kakor sem bil, hodila bi ti okrog mene kot belo jagnje okrog volka. In jaz bi te raztrgal, raztrgal, kot raztrga volk belo jagnje! Kaj pa čem sedaj, če sem star in brez zob; Marijanica, brez zob! A ji nisem prav povedal, santo padre!“

„Stara šleva! bodi že pametna kedaj in kaj sram te naj bo, če si pri tujih ljudeh!“ oglasila se je z ostrim glasom Marijanica, tedanja prva dekla na gradu Turjaškem. „Že vidim, da si se naliž in da si gospodu vse spil, stari požeruh ti!“

„Res je prazna — majolika,“ odgovoril je Tomaž Ručigaj z veliko ponižnostjo, „in upam, da jo boš zopet nalila, Marijanica, zlata rožica! Če bi bilo kaj pravice na svetu, morala bi ti biti grofinja na Turjaku, ne pa dekla. To je moje prepričanje, Marijanica, in zategadelj upam, da mi boš zopet nalila majoliko!“

Ne vem, če smem, branilo se je dekle. Gospod major je šel od doma in dejal mi je: „Glej na ključke h kleti, da jih ta presica, ta Tomaž ne stakne. Ravno tako je govoril in nič drugače!“

„Presica, dejal je!“ tulil je Ručigaj, „santa trinidad, od žalosti bom umrl. In kje imaš ključe, Marijanica! Če te je strah iti v klet, daj mi ključe in sam bom prinesel svetemu očetu vina, dasi je to proti mojemu stanu in moji vrednosti!“

„V klet ga ne puščaj, ker bi se potem upijanil in mi škode napravil, več kot je celi Tomaž vreden! In gospod major je še dostavil: Včeraj so hlapci naklali drv tam spodaj na dvorišči, jutri bo naš Tomaž celi ljubi dan čas imel in naj torej znosi te drva v drvarnico in naj jih zloži v skladovnico, da bomo po zimi imeli kaj kurjave. Dela naj ta potepuh, da ne bo vedno zastoj žrl pri grofu! Ravno te besede je govoril gospod major in nič drugega ne!“

„Jenjaj, Marijanica!“ kričal je Ručigaj, „boš videla, da se bo še nesreča zgodila! Nabrusil bom svoj meč in do ročaja ga potisnem temu hudiču v trebuh. Potem pa naj sam drva sklada na dnu pekla v peklenški drvarnici! Koj ko domu pride, umorim ga! Na to lahko vza-meš sveto obhajilo! Sedaj pa prinesi vina, da bo konec besed!“

„Enkrat si jo že spraznil majoliko, in v sodu se pozna. Ne vem, naj li prinesem vina ali ne!“

„Tako mi pet Kristovih ran, prinesi ga, Marijanica,“ moledoval je Ručigaj. „Še sodnji dan bom govoril za te, da ti ne bo treba v peklenški ogenj, kamor bodo hudiči odnesli Turjaškega majorja!“

„Zarad gospoda bom prinesla; pa glej, da ne piješ preveč, ker ga imaš že sedaj preveč!“

Uzela je majoliko z mize ter odšla v klet po vino.

„Slabo vas čislajo, capitano,“ oglasil se je minih s satiričnim glasom, „in vidi se mi, da komaj čakajo na vašo smrt. Predolgo jim živite in žlice vam štejejo. Slabo življenje je to za starega, zaslužnega vojaka!“

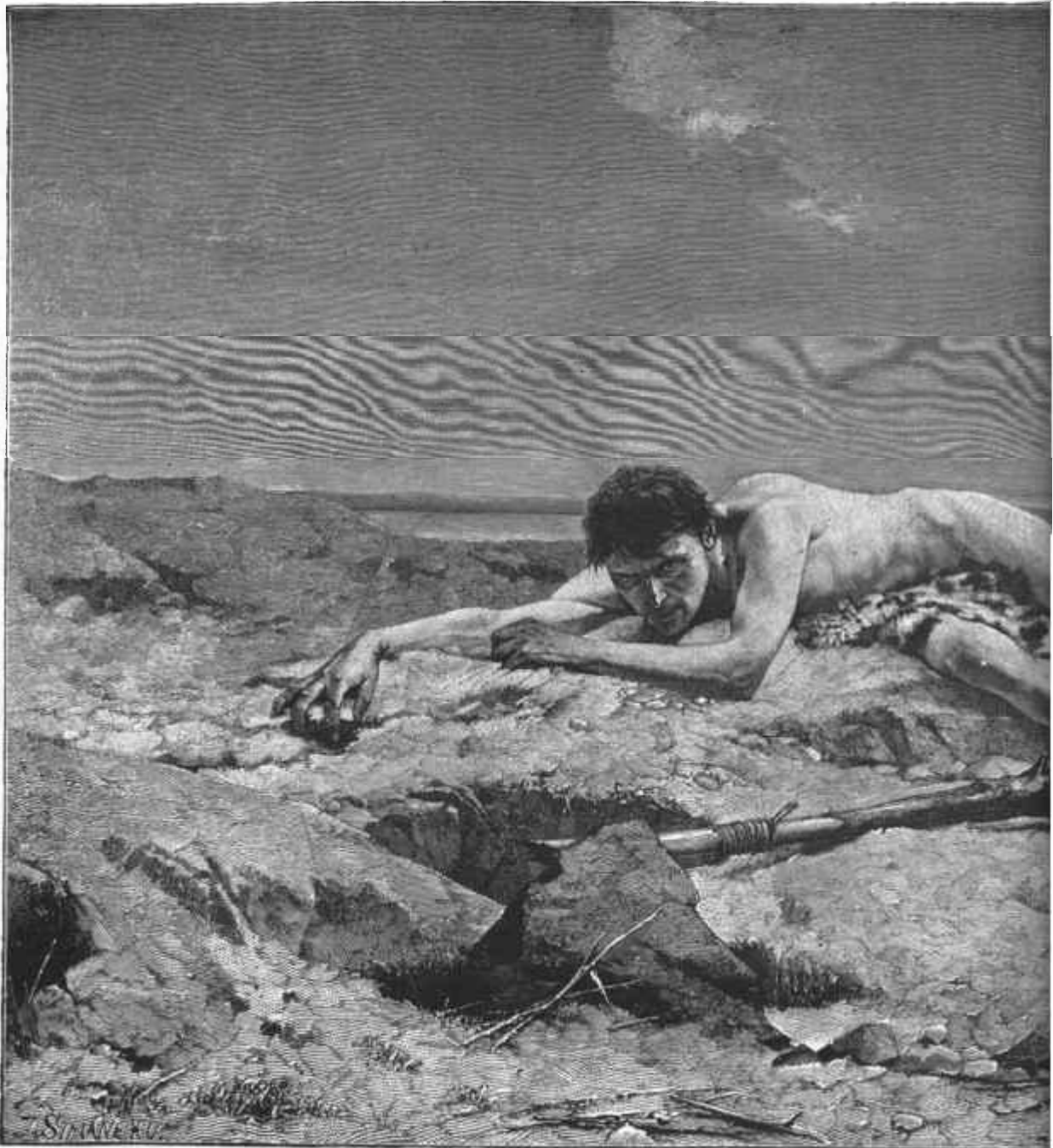
„Vse ste slišali, padre,“ vzdihoval je starec, tako se mi godi dan za dnevom. Vsak me brca, vsak me grize, in vender sem več skusil, nego marsikak Turjaški grof, ki s svojim pustim obrazom visi sedaj gori v veliki grajski sobani na steni!“

„Res je,“ pritrjeval je minih, „mnogo ste skusili, senjor, in menil bi človek, da ste si prislužili košček kruha na stara svoja leta, in tudi kupico vina, da jo v miru spijete vsak dan. Nehvaležni so ti Turjačani!“

„Pošteno govorite in srce ste mi ogreli, sveti oče. Sedaj vam bom vse povedal, prav vse, da boste vedeli, koliko sem jaz storil za te Turjačane!“

„Veliko ste storili in trpeli!“ pritrjeval je minih, upajoč, da bode s tem onega še bolj razdražil.

„Trpel in delal!“ kričal je Ručigaj, „a sedaj bi moral skoraj beračiti od hiše do hiše. Vse vam bom povedal! In tudi o tisti mladi ženski, ki jo imajo ti grofovski grešniki zaprto tam zgoraj. Tu imam ključe do nje, ha! ha ha!“

„Odpuščeno vam bo vse, če se skesano spoveste, capitano. Čemu bi tudi za to malovredno gospodo z grehom obkladali dušo!“

„Prav govorite, sveti oče! Do čistega se vam bom spovedal, do zadnjega greha! Da bi jo hudič pobral, to gospodo! Poslušajte torej, sveti oče!“

Na to se je pričela Tomaža Ručigaja spoved. —

(Dalje prihodnjič.)

K

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Na Hrvaško sem se vrnil v društvu dveh najboljših svojih prijateljev, Matije Valjavca in Sebastijana Žepića, ki sta dobila po končanih naukih službo na varaždinskem gimnaziji. Šolsko leto 1854—55. teklo mi je precej jednolično in tiho. Popotoval in z domačini

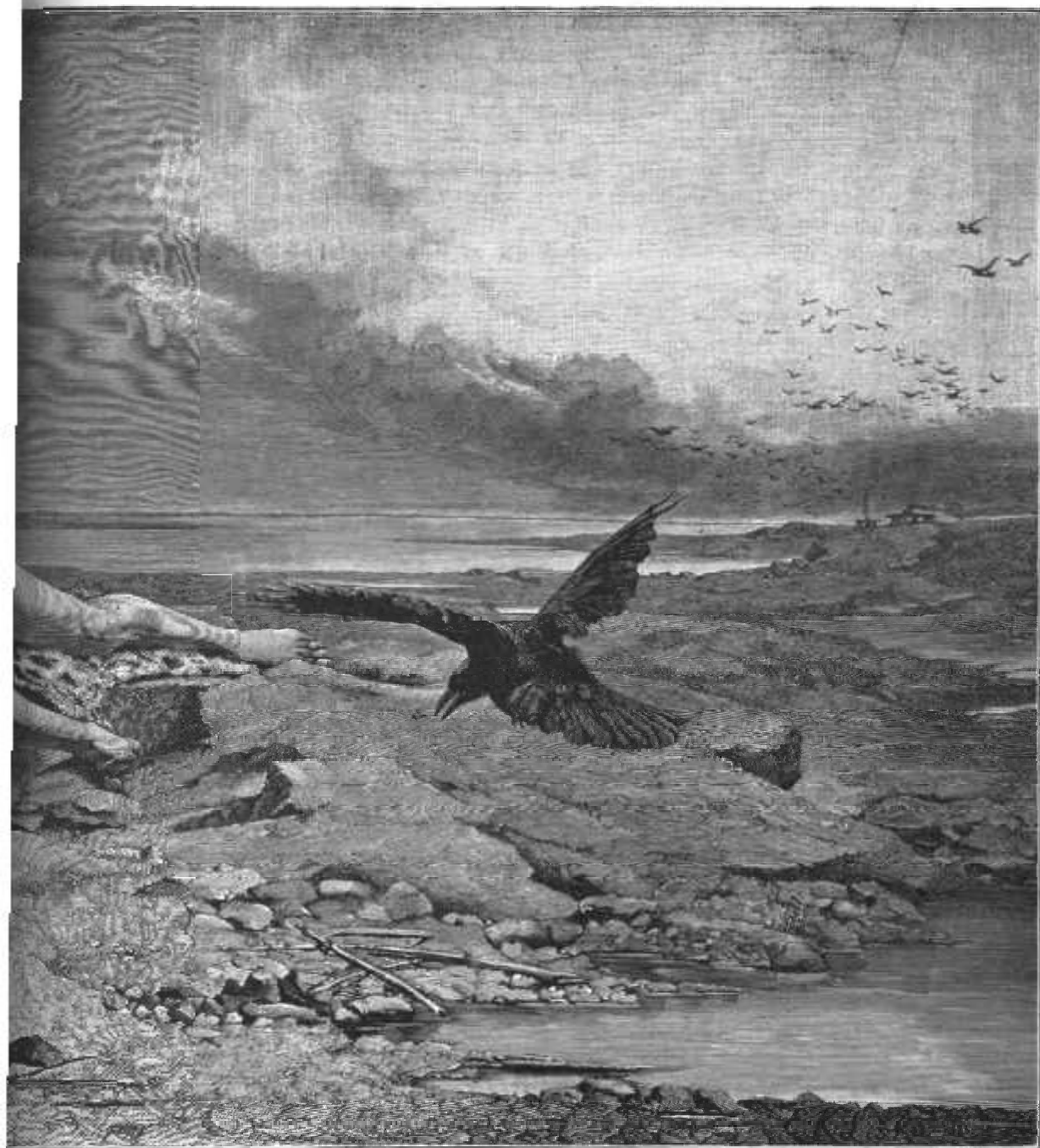
našel mlado, lepo in bogato nevesto. V Varaždinu sem prebival zajedno z Žepićem pri poštnem uradniku Galini. Zajutrek sva si kuhala sama s špiritom, obedoval pa sem največkrat z Valjavcem v njegovem stanovanju. Ker nisem kosil več v gostilnici, razdrlo se je drugovanje moje z

odličnim sodnikom in narodnjakom Cepulićem, ki je bilo za me tako neizrečeno prijetno, poučno in koristno. Žepić je ostajal najrajši doma, nekaj zaradi dela, ker se je pripravljaj za izkušnje, zadržavala pa ga je tudi ljubezen z jako blago in čedno deklico, ki je živela z očetom in sestrama svojima v isti hiši kakor midva. Izprehajal sem se do malega le z Valjavcem. Rešetaje slovstvo, politiko in sto drugih mičnih vprašanj, reči in prigodkov, korakala sva navadno proti Biškupcu ali pa čez dravski most v Medmurje. V Nedeljišči sva si dobila izvrstno domačo krčmo, v kateri sva pocedila marsikak poliček lahke, ali prav pitne, dobre in zdrave kapljice.

Gimnazij nam se je močno ponemčil, kakor sem že omenil. Na službenih naših zasedanjih se je moral rabiti nemški jezik. Iz Zagreba nam je dopisovala deželna vlada po nemški, isto tako ji je odpisoval Muzler. Teško ga to ni stalo, kajti je govoril in pisal po nemški gladko in pravilno, dasi ne z daleka tako elegantno in duhovito kakor ilirski. O politiki se ni pogovarjal nikoli rad in dolgo; to leto pa ga je brezobzirna tuja silovitost tako preplašila, da je umolknil popolnoma. Ob orientalski vojni ni zinil ne besedice; samo jedenkrat sem ga slišal, da je izustil s prav krepkimi psovkami antipatijo svojo proti licemerski Prusiji.

Razven drugih predmetov je naprtil meni grški jezik v osmi šoli. Poleg vladine naredbe moral bi ga bil predavati po nemški. Jako važni in jasni razlogi so mi branili, da nisem mogel in hotel izpolniti volje zagrebškim ali prav za prav dunajskim mogočnikom. Da se nekoliko zavarujem, povedal sem misel in nakano svojo ravnatelju. Rekel sem mu odločno, da jaz nečem mlatiti prazne slame. Nemški znata za silo samo dva osmošolca; tuja terminologija bi zmešala še to dvojico. Vsem ostalim pa bi razlagal čisto brez koristi in uspeha. Ker ne bi razumeli prevoda, ne bi

občeval sem mnogo manje nego lani, vednosti moje o hrvaškem narodu so mi se le malo pomnožile. Nekoliko-krat sem šel na Toplice in v Čakovec k součencu svojemu Sadarju. S priljudnim in taktim svojim vedenjem se je bil povzdignil za prvaka v društvenem življenji čakovskem. Pohvalil mi se je vselej, da mu se godi prav dobro in da je z Medmurci povse zadovoljen. Vse gosposke rodovine so ga vabile na gostbe in veselice in ga prosile sveta v sodbenih, pa tudi v zasebnih rečeh in poslih. Kmalu po odhodu mojem iz podravine si je

razumeli niti originala (brali smo Homerja). Kakova neskončna bedastoča je učiti neznan jezik s pomočjo neznanega jezika! Meni je odgovarjati samo za napredek v grščini, nemščina ne spada na me i. t. d. Muzler me je pazljivo poslušal, dal mi roko in velel: Razlogi vaši so neovržni. Jaz vas bom vsekako branil. Ako pride radi tega kak Donnerwetter, potrdil bom vladi, da ste delali z mojo vednostjo in z mojim privoljenjem. Med letom ni poslušal nadzornik ob grški uri nikoli v osmi šoli. Ko smo začeli na maturi prelagati Ilijado na ilirski jezik, pogledal me je in vprašal: Nicht deutsch? Jaz sem dejal: V tem razredu ni bilo mogoče. G. doktor se je zadovoljil s tem odgovorom tem laže, ker so znali dijaki, kar je naravno, grški jezik mnogo, mnogo bolje nego tiste predmete, katere so jih učili in izpraševali profesorji po nemški. Tudi pozneje me ni nadzornik nič grajal ali preganjal za to, da se nisem držal vladine naredbe: jeden mesec po zrelostni izkušnji sem bil potrjen za pravega učitelja na reškem gimnaziji. Zdaj, ko so poznali učenci mene in jaz njih in smo se privadili jeden drugemu, nisem mogel več toliko tožiti na mlačnost in nemarnost njihovo; nekateri so se odlikovali z vzgledno gorečnostjo in se trudili še skoro bolj, nego je zahtevala njih dolžnost. Vrlega našega Kukovca sem že imenoval. Izmed hrvaških dijakov sem bil sosebno zadovoljen s Kraljem in Zrinščakom. Oba sta si pridno zapisavala vse, kar sem pripovedoval v šoli. Kralj me je prosil vselej pojasnjenja, če kake reči ni dobro razumel. Opazivši, da mladino našo jako zanima mitologija, razlagal sem ji ob nedeljah in praznikih primerjajoče bajeslovje. V prvi vrsti je bilo seveda slovansko. Kralj me je vprašal v ime svoje in drugih mojih poslušalcev, če bi smeli dati predavanja moja o svojem strošku natisniti. Radi prevelike njihove revščine in še iz nekaterih inih razlogov jim tega nisem mogel dovoliti. Poleg boljšega

napredka posameznih dijakov prikazal se je v zavodu našem tudi prvi strupeni sad „nove ere“. Sin nekega kranjskega uradnika je zakričal vpričo vseh svojih součencev, da je hrvaški jezik „eine Hundssprache“. Bleknil je to, kar je čul brez dvojbe doma iz ust očeta birokrata ali pa matere svoje, ki je bila glasovita klepetulja. Rodoljubni naši dijaki so zagnali strašanski hrup o tem surovem napadu na največjo narodno svetinjo. Samopašni paglavec je kmalu zvedel, da Varaždin ni pravi kraj za takove tevtomanske burke. Razredni učitelj (menda Valjavec) ga je strogo okaral in kaznoval z opominom, če se bo predrznil še kdaj tako čvekati, da ga bomo brez milosti zapodili iz varaždinskega gimnazija.

Muzler nam je naznanil tudi to leto povelje višjega oblastva, da se moramo iti izpovedat. Jaz in tovariš moj, Čeh Špaček, šla sva zajedno v samostan. Jaz sem se odkrižal grehov svojih v treh minutah, Špaček pa se jih ni znebil tako hitro. Ker še ni znal dosti ilirski, pravil jih je po češki, izpovednik pa ga je izpraševal po kaj-kavski, sim ter tja je vrgel vmes tudi kako pismeno (štokavsko). Po takem ni čudo, da nista vedela na tanko, kaj si šepetata na ušesa. Da bi se laže razumela, začela sta govoriti tako glasno, da sem razločil vsako besedo. Najdalje sta obravnavala zanimivo prigodbo, ki se je vršila za nekim „krevetom“. Izpoved je trajala do malega tri četrti ure. Na kosilo ni povabil pater ta pot niti mene, niti Špačka; tako vsaj sva mislila. Drugi dan nama povedó tovarši njegovi, da je poslal k nama dečka s poročilom, da morava priti vsekako na obed v samostan, ali midva sva bila že najbrž odšla iz cerkve, ker naju ni mogel najti. Mladič je pobaral potem mnoge ljudi na cesti, na katero stran sva se obrnila, pa ga niso znali poučiti, ker so se brigali vsak za svoje opravke, ne pa za posilno najino izpoved.

(Dalje prihodnjič.)

Podoba.

Podoba nebeškega bitja
 Že davno mi v srci živi,
 Prepolna je svete miline
 In v zarji se rajski žari.

Ko sreče se svetijo lica,
 Ko v srci kraljuje mi mir,
 Z menoj se podoba raduje —
 Še večje radosti je vir.

Ko srce pa tožno razburja
 Bobneči zemeljski vihár,
 Pogled na podobo me vzbuja,
 Da ne omagujem nikdár.

Zato pa podobo jaz čuвам;
 Zaprl sem jo v svoje srce,
 Da svet je ne vkrade hudobni,
 Da svit bode njen le za me.

Milče Gabrovič.

Nezgoda.

Poža dišeča v tihi samoti
 Sredi je trnja cvela lepó,
 Njena vonjava, rajska lepota
 Vlekla je k sebi srce žalnó.

Videl i jaz sem rožo čarobno,
 V njeno obližje bil sem zašel —
 Duh me prekrasni hitro omami,
 Vtrgati cvet sem nežni hotél.

Trnje pa v srce zbode me mlado,
 Rano globoko v njem naredi,
 Rano skelečo, hudo pekočo,
 Ki me vznemirja dneve, noči.

Milče Gabrovič.

Vrednost jezikovnega učenja za omiko.

Spisal France Podgornik.

... Grešna je pri nas vsaka potrata.
Stritar, „Lj. Zv.“ V., 553.

d nekdanj prespoštljivo govoré o onih ljudeh, ki znajo po več jezikov. Takim poznavalcem pripisujejo do današnjega dne tudi večjo omiko, nego drugim vrstnikom. Životopisi in nekrologi nikjer ne pozabijo še posebe poudariti, koliko jezikov je imel dotičnik v svoji oblasti. In oni sami, ki so si prisvojili po več jezikov, ponašajo se bolj ali manj z jako veliko zavestjo in se tako rekoč pouzdigujejo nad druge. Taka cenitev znanja jezikov pa daje ob enem mnogoterim povod, da si tudi brez drugih namenov prisvajajo tuje jezike, in je sosebno tudi v sedanjem veku nekako v modi, da v zasebnih hišah in javnih zavodih ucepljajo mladini poleg starih jezikov tudi skoro vse moderne jezike velikih prosvetnih narodov. Drugače bi ne bila omika popolna ter bi svet veliko niže cenil naobražence sedanje družbe!

Avstrijskim Slovanom, če ne iz istih vzrokov, pa vsaj s pretvezo istih razlogov, priporočajo zlasti nemščino, Slovencem pa poleg tudi še italijanščino; drugače jim prorokujejo, da ostanejo, kljub vsem drugim napredkom, vedno na stopinji barbarstva. Če torej znanje jezikov po dosedanjih nazorih osrečuje pojedince in povišuje narode v kulturi, je pač vredno globlje pogledati, v kateri razmeri se razodeva znanje jezikov z naobraženostjo.

O pojmu omike sicer tudi še sedaj ni prave jedi-nosti. Pogostoma prištevajo omikancem tudi one, ki se znajo sukati samo v zunanjih oblikah in ukoreninjenih formalnostih, če tudi je drugače glava prazna in srce si-rovo. Omikanci so sedanji družbi tudi oni ljudje, ki so si brez druge podlage pridobili ročnost ali pristransko znanje na kako stran ali v kaki stroki. Tem nazorom nasproti nam je opomniti, da pravo omiko podaje jedino to, kar dovaja razumu novih snovi in kar na tej podstavi oplemenjuje čustva. Do tega pa vodi jedino znanje o naravi ali svetu in človeštvu ali človeku in njegovih tvorbah in osnovah.

Da pridemo na jezik, poglejmo, kako se godí otroku, učečemu se prvega, to je navadno materinega jezika. V tem stanju združuje otrok z besedami tudi bolj ali manj jasne podobe ali predstave o predmetih, katerim je jezik pridel dotične glasove ali besede. Glas spominja potem po fizijologiskopsihologiških zakonih otroka na predmet in ponovljeno predočevanje predmeta vzbuja v otroku zopet isti glas. Otrok si torej ne pomnožuje lasti glasov in oblasti nad njimi, ampak tudi njim odgovarjajoče šte-vilo raznovrstnih predstav. Bogastvo teh in onih se mu širi istočasno, uzajemno, skupno.

Glasove jezikove, kakor si jih otrok pridobiva z večjo ali manjšo težavo in kakor živé samostojno v je-ziku, imenujemo besede; nobena beseda, še tako majhna, pa ni v živem jeziku brez psihologiške podstave ali brez pomena. Besede so torej znamenja za raznotere pojme, in otrok si tedaj pomnožuje s prisvojitvijo večjega šte-vila jezikovnih znamenj tudi večje število pojmov ali, kar je jedno in isto, več duševnega bogastva. Učenje prvega jezika je torej zares naobraževalno, ker seznanja človeka z doslej nepoznanim svetom.

Ako se pa učimo na podlagi materinščine tujega jezika, ni nam treba novih predstav ali novih pojmov, ampak jedino novih besed ali znamenj za predstave in pojme, katere smo si že prisvojili z materinščino. Učeči se tujščine torej iščemo samo novih znamenj za že znane pojme. Vsak pojem dobi tako po dvoje znamenj, dokler se učimo samo jednega tujega jezika, in če se jih učimo pozneje več, pa po več. Duševne snovi se torej ne pomnožé, naša zavest ne obogati z uče-njem novega jezika.

Ta resnica je silno pomenljiva in ima podstavo v tem, da je možno prilasčevati si raznovrstne glasove za jeden in isti pomen; pojem „miza“ n. pr. dobiva v raznih jezikih različno ime, torej različen glas. Raznovrstne glasove izgovarjamo tudi brez vsakega psihologiškega po-mena ali utisa, ki bi kaj pomenjal; tako posnemajo otroci glasove in besede, katerih ne umejo. Naopak utegnemo izgovarjati v raznih jezikih različne pojme s fizijologiško jednoistimi glasovi. Tako n. pr. pomeni slovenski „mir“ popolnoma kaj drugega, kakor po glasu identiški nemški „mir“. Kakor vidimo, poučujejo nas o teh možnostih dejstva raznih jezikov. Eksperimentalna patologija pa je v najnovejši dobi še posebe dokazala s poskusi isto res-nico, katero smo tukaj zaznamovali jedino na podlagi premišljevanja; po takih poskusih, o kakeršnih govoré n. pr. Stricker, Preyer in drugi, sprejemljejo utise glasov jedni deli možganov, utise predstav pa drugi deli. Ako združujemo tedaj z določenim glasom ali z določeno be-sedo tudi kako predstavo, dobiva utisa glasu in njego-vega pojmovnega pomena tako rekoč dva različna pro-stora v možganih ali delalnici naših duševnih sil; seveda ob reprodukciji vzbuja jeden utis drugi utis, ker sta bila tudi skupno vsprejeta. Da sta omenjena predela zares ločena po svojih opravilih, spoznati je tudi iz tega, da izgubi kak bolnik samo zmožnost za reprodukcijo jezika, zmožnosti za vzbujanje pojmov ali za mišljenje pa ne, in narobe. Po tem je možno vzbuditi utisa, ločena drug od drugega, kakor je možno glas sprejeti brez pomena in pojem brez glasu.

Po tem zakonu se more lingvist naučiti po 10, 20 in še več jezikov, ne da bi mu bilo potreba znatno po-večati bogastvo duševnega življenja, ki si ga je razvil na podstavi materinega jezika. Saj smo videli, da si z učenjem novih jezikov pomnožujemo bistveno samo znamenja za jedne in iste, že prej pridobljene pojme in misli, ne pa novih pojmov in pojmovnih zvez. Ako je bil človek še malo duševno razvit, ko se je začel po ma-terinščini učiti prvega novega jezika, utegne se posled-njemu privaditi na isti stopinji razvoja, ne da bi kako duševno obogatel. Strogo bi se izrazili celo, da tak človek ne potrebuje obogateti niti za pojem nad prejšnjo sto-pinjo. Vse, kar si pridobi stvarno novega, je golo na-ključje, in nima to ničesar opraviti z učenjem ali znanjem novega jezika.

Nasprotno ostane resnica pa tudi to, da si utegnemo kdo priboriti najobširnejše pozitivno znanje o svetu, če

tudi ne zna razven materinega jezika nobenega drugega. Znalec mnogih jezikov si sposobi oni del duševne delalnice, ki je za jezike in glasove v obče, znalec predmetov o svetu in človeštvu pa drugi predel iste delalnice. Prvi posedla veliko skladišče znamenj za malo število pojmov in je, oborožen jedino s tem bogastvom, kljubu temu velik ubožec na duhu, ker se vé sukati samo z nekim formalizmom v najmanjšem obzorji. Drugi gospoduje jedino znamenjem jednega in istega jezika; ali znamenja te vrste so se mu s stvarmi razvila tako, da pokriva ž njimi največje število pojmov in pojmovnih zvez, in se po tem duševnem bogastvu jako lahko suče v življenji ter v vsem svojem vedenji nadkriljuje daleč tovarša, ki se je trudil jedino za prisvojbo več jezikov.

Iz znanja mnogih jezikov ni torej nikakor možno sklepati o stvarnem znanji, kakeršno človeka zares modri in pouzdiguje nad vsakdanjost. In tudi lingvist, ki zna po več skupin jezikov, ostane še vedno duševni siromak, dokler si ne priskrbi iz te ali one književnosti pozitivnih znanosti o naravi in človeštvu. Ravno on se utegne jako zanemariti za ta del, ker preiskuje jedino oblike in zakone jezikov in se peča z malo razvitimi jeziki divjakov z jednako pozornostjo, kakor se zanima za jezike najrazvitejših narodov človeške zgodovine. Lingvist bi se smel drugače že samo zaradi svojega posla kot takega prištevati najmodrejšim ljudem sveta.

Kaj še le porečemo o izučevanju otrok, katerim se usiljuje tujščina, ko stopijo čez šolski prag? Šestletni deček pač nima in ne more imeti še mnogo stvarnih pojmov, in za podvojeno zaznamenovanje obora teh pojmov uporablja isti deček večino časa, šoli njegovi odmerjenega. Doba, v kateri se duševne moči najlaže in najhitreje razvijajo na podlagi stvarnih predmetov, trati se za tuja znamenja, ki nikakor ne morejo razviti razuma in oplemeniti srca. Otrok, katerega šolajo po takem ustroji, mora duševno zaostati neizogibno. Ta žalostna resnica velja tudi za slučaj, ko bi hoteli otroka raznaroditi in s pomočjo tujščine razviti s stvarnimi predmeti. Kajti predno se sposobi otrok za duševno delovanje v tujščini, prejde o najugodnejšem primeru veliko najdražjega časa, v katerem isti otrok ostane bistveno brez vsake duševne hrane. Godi se mu, kakor da bi bile za ta čas otrpnele njegove duševne sile, v tem ko se iste sile bolj ali manj razvijajo še onim otrokom, ki se gibljejo med ljudmi zunaj in brez vsake šole. V najpreprostejšem občenji zunaj šole je namreč še vedno več prilike, da kolikor toliko podajemo zavesti novih, stvarnih predstav in pojmov; in da se poslednji odteguje otroku, ki stopi v raznarajajočo šolo, je še najhujše za razvijanja njegovega značaja, ki potrebuje brez vsake zamude takoj pri začetku pravih poti. Teh pa brez stvarnih, za to odbranih predmetov ni možno gladiti, in teh učenje tujih jezikovnih oblik kot takih gotovo ne podeljuje.

(Konec prihodnjič.)

Zgodovinske črtice

o „Slavjanskem društvu“ v Trstu.

(Sestavil in 7. novembra 1885. v tržaški čitalnici govoril Lovro Žvab.)

(Dalje.)

20. novembra 1848. l. je izdal odbor: „Oznaniło slavjanskega društva v Trstu slavenskemu ljudstvu jadranskega primorja,“ iz katerega navedem samo znatnejše:

Slavenski bratje!

V Trstu se je ustanovilo „Slavjansko društvo“ in začelo svoja opravila prvi dan tekočega meseca. Udje so mu sinovi vseh kolén avstrijskega Slavjanstva. Slovence, Srbe in druge Ilirce, Čehe in Poljake ste zjediniли v trdno zvezo soglasna misel in enako iskrena ljubezen do slavjanskega živetja, da se bodo gibalı kakor jedno telo, kakor jedno srcé čutili, kakor jedna roka delali, kakor jedna usta govorili za sveto dobro svoje in vaše narodnosti in posebno za dušno in telesno blaginjo prekrasnega ilirskoslavenskega primorja ob Jadri. Vi, mili bratje, imate podpolno pravico do vprašanja, kaj namerja to društvo? Društvo bode imelo v izbah svojega stanovanja novice in dnevnik, knjige in zemljepise v v občo vsakdanjo rabo in v poučevanje svojih udov. To bode prva stopinja, domače opravilo, potrebno pripravljanje društva k višjemu in sosebnemu namenu zvanjega dejanja, katero se misli začeti, kakor hitro bode dorastlo društveno imenje enakim troškom. Potem se bode društvo trudilo izvedrívne misli razširjati po slavenskih tiskopisih, po izdavanji dobrih knjig moralne in sicer poučne vsebine, ter če bode mogoče, tudi

po izdavanji primernih novín za ljudstvo, probuditi in okrepčati zavednost slavenske narodnosti, utvrditi podpolno veljavo ravnopravnosti vseh narodov in umljivo razjasniti primorskim Slavenom njih pravice in dolžnosti. — — To smete zaupno pričakovati po mnenji in duhu slavjanskega društva v Trstu. Od vas se pa društvo nadeje, da se hočete vzdramiti ne le posamični, temveč enakosrčno vsi vkupe kakor slavenski narod, da bode te pričeli v slavenskem duhu čutiti, spoznavati se in vesti, da nečete siliti v okrožje tujih navad, da si bode te prizadevali razumeti in céniti vrednost in pomen svoje narodnosti in svojega lepega jezika, da bode te po vsej svoji kreposti resnični in pravi Slavjani. Vsem tistim, ki misle pristopiti društvu, oznanja se, da prebiva imenovano društvo v 2. nadstropji „Tergesteja“ na 2. stopnicah, da v Trstu živoči udje plačujo po 12 gold. na leto, zvanjani pa le polovico, in da je ustop dovoljen tudi prijateljem Slavjanstva drugih narodov.“ („Slovenija“ 1848. str. 196.)

„Slavjanski zbor v Trstu se lepo širi; — piše „Slovenija“ 8. decembra (182. str.) — ima že okolo 200 udov, med njimi tudi visokopostavljene možé, predsednike sodišč, deželne in gubernijalne svétnike, tudi okolo 30 častnikov, dosta kapitanov iz Dalmacije, duhovnike in uradnike iz Istre in tudi bogate tržaške kupce. Za zdaj je zbor najel nekoliko sob v mestnem poslopji „Tergesteji“;

ko se bolj ukrepi in utvrdi, hoče si pa omisliti večji prostor in bode tudi slavjanski časopis na svetlo dajal. Upamo, da bode ta naprava, ki ima že zdaj v Trstu veliko veljavo, s časom dosegla blagonosno moč za ondotno Slavjanstvo.“

6. decembra so z lepo slavnostjo praznovali uhod v novo stanovanje. Ta slovanska svečanost 1848. l. v Trstu se mi zdi tolike imenitnosti, da jo hočem tu popisati z besedami prof. Ivana Macuna*):

Zvečer 6. tek. meseca smo imeli Slovani v Trstu bivajoči vesel in lep dan; do zdaj ni še nikdar slovansko srcé v Trstu tega čutilo, kar nam je takrat vsem dušo vzvisilo in z veseljem oplamtilo; češka, poljska in jugoslovanska srca iz slovenskih, dalmatinskih, hrvaških in srbskih krajev nadahnola je ista radost, in vsem je zapisala sè žarečimi bojami na obnebjé naše zgodovine: Slovani! vzdramili ste se po tisočletnem spanji iz teške nemoči.

Tukajšnji Slovani, videči, kako so se Nemci in Vlahi prepirali za tuje blago, za tržaško in istrsko zemljo, začeli so se družiti v jedno telo in kadar se jih je bilo v početku minolega meseca upisalo okolo stotine za sveto narodnost, ustanovilo se je društvo. A ker je bilo še vse brez moči, zbirali smo se do zdaj v dvorani nemških glavnih šol, katero nam je radovoljno ponudil g. ravnatelj K. za čas, dokler si ne bi najeli pristojnega prebivališča. Rečeni večer smo se prvič zbrali v svojem stanovanji.

Lepa, velika dvorana je bila praznično opravljena; na glavni strani prek ustopa je bil vzvišen prostor za starešino, pismovoditelja in predsednika odborovega, in pred temi mizami nisko medzidje, katero je bilo narešeno na desni strani z avstrijsko, na levi pa sè slovansko zastavo. Okna so bila zagrnena sè slovanskimi bojami, in brez dolgega opisavanja: vse je bilo ustrojeno v narodnem duhu.

Malone vseh do zdaj upisanih 178 tukajšnjih članov se je sešlo o tej veseli svečanosti, in jako me je razveselilo, da se je 15 do 20 častnikov zbralo v naše milo kolo.

Začela se je slavnost s tem, da so trije Slovani jeli peti narodno našo pesen: „Bože živi našeg kralja — Frana Joza dobrega itd.“ Kjer je Slovan, tam se poje, in tako se je takoj združilo vsako slovansko grlo sè svojim glasom v gromovito pesen. Čim dalje smo jo peli, tem bolj so se nam prsi užigale.

Po končani pesni se je vzdignol naš starešina Vesel Koseski na krila visokoletečega govora, pozdravivši veselo društvo s pričujočimi prelepimi besedami:

Z neizrečno radostjo, s ponosnim srcem začenjam danes opravila našega društva. Z neizrečno radostjo, ker govorim prvikrat z vami v lastnem slovanskem prebivališči; s ponosnim srcem, ker vidim v njem zjedinjeno toliko množico iskrenih domorodcev. Ako mi je dovoljeno primeriti malo z velikim, porečem, da čutim v prsih nekoliko one žive sladnosti, ki je nekedaj naudala Mojza, ko je po štiridesetletnem blojenji v arabskih puščavah zagledal raz perejansko goro obljubljeno zemljo in prečenil v proroškem duhu neskončno srečo prihodnjih unukov.

*) „Slovenija“ 1848. l. 192. str.

Ta primer se vam bode zdel prenapet, velečestiti gospodje! In vender obsega v obziru na naše okoliše mnogo žalostnih resnic. Več nego li štirideset let — gorečo ljubezen do slovanskega življenja v srei nosivši — mnogoteri izmed nas je blodil po puščavah tlačenja in zane-marjenja svoje narodnosti in s tožnim očesom iskal zelenice ali oaze boljšega slovanskega upanja. Malo veselega se je kazalo njegovemu hrepenečemu pogledu. Temno se je razvijalo pred njim stanje zatrtega ljudstva. Zaslepljeni sinovi so nezvesto izdajali lastno milo mater in lehkodušno pokladali svoje bistre glave v neplodno krilo trde tujke mačehé. Pozabivši veličanstvo svoje narodnosti, molili so izdelke hinavsko prekanjenih kiparjev, bronaste kače in zlata teleta. Tako so oskvrnoli presveto zvezo, katero je bila s početka ustanovila mati priroda z njihovimi očeti.

Kdo bi tajil, da se je tako godilo po vseh širokih zemljah avstrijskega Slovanstva. Od Veltave do ljudovezavne Jadre, od Visle do izvirka zelene Soče nas je žalila ena edina prikazen. Posebno protivno se je kazalo tržaško mesto življenju svoje naravne lege, akoravno po slovanskih rokah zidano, na slovanski zemlji stoječe krog in krog objeto od slovanskih krajev. Zdelo se je, da mu gospodari neka nesrečna usoda, katera hipoma promeni slovansko živetje v tujo kri. Slovanski oča, slovanska mati sta strmeča dobivala od svojih otrok na slovansko vprašanje odgovor v tujem jeziku, in godilo se je, da je potujen Slovan zaničljivo gledal na pristnega, svoji narodnosti zvestega brata in prijazno prosečega podil z vlaško kletvijo. — Kdo bode tajil, prečestiti gospodje, da je v dejanji in resnici tako bilo? Kdo bi pa tudi sedaj zatiral živo radost, da je nova doba popolnoma razdejala tako nenaravno bitje? Prišla je ta krasna doba s preskušeno tehtnico pravice, vestno odločivši vsakemu narodu, kar mu gre, ter je podvrgla natančnemu rešetanju tudi našo primorsko domovino. In glejte, potlačen Slovan se vzdrami tudi v njej do zavednosti, čuti slovansko srce v pogumnih prsih svojih in prijazno stiska roko krvnega svojega rojaka. Ta prekrasna nova doba je tudi nas zjedini-la v lastnem slovanskem domu. Ozrite se! Slovanske barve bleste ob stropu, slovanska lica se nam svetijo, slovanske misli dvigajo naše prsi in naše uho čuje slovanske besede. Pričujoče trenutje, mili slovanski bratje, je tedaj za nas velikega krasnega pomena, in s ponosno radostjo izustim, da mi vsi vkupe gledamo raz perejansko goro v obljubljeno sveto zemljo slovanske zloge in boljše prihodnjosti. Na perejanski gori smo tedaj. Vidimo balzam dubtečo deželo, v njenem varnem krilu pa še nikakor nismo. Jerihonska ozidja so se sicer podrla o trombi svobode in enakopravnosti in ključ k svetišču nam je izročen. Toda, ne motimo se; še veliko protivnikov nam je v njem. Stopinjo za stopinjo si ga moramo pridobivati in imeti roke pripravljene na delo. Razkačeni Amonitarji dosedanje prednosti, zviti Filistri stare navade, divji Medjaničani se nam bodo protivili. Mnogoteri Golijat se bode dvignol z gorjačo strupenega psovanja in bode iskal nakloniti škodo našemu namenu. Vedno in trdno se držimo postavnega pota, a zgodaj mislimo, da nam ne bode manjkalo Davida, ki more zadeti nesramno čelo sè strelo bistrega uma. Previdno, modro in pogumno stopimo našim

sovražnikom nasproti s postavnim napredovanjem, z lastnim izobraženjem, z brambo in sè spoštovanjem enakopravnosti. Tako bomo izvili vsem protivnikom nepravično orožje, in zmaga bode naša. — Do takega napredovanja, velečestiti gospodje, imamo pravico po volji in besedi Nj. Veličanstva, našega milega cesarja Ferdinanda Dobrotljivega. On nam je dal ustavo in svobodo in je položil našo srečo v naše roke. Ne zabimo, da smo dolžni veličanskemu rešitelju živo zahvalo, njegovemu nasledniku Franu Josipu Prvemu pa óno slovansko vernost, katero so naši očetje od nekedaj v srci nosili za Avstrijo. Izustimo zatorej, blagosrčni gospodje, trikratni blagor ustavnemu cesarju: Slava, slava, slava Franu Josipu Prvemu!

Mnogokrat so mu Slovani besedo presekali s pohvalnim pleskanjem, in ko je dovršil, pleskanju ni hotelo biti konca.

Čudili smo se potem milim glasom junaškega srbkega naroda, ki smo jih radostno slišali iz ust Vladislavjevića. Uplamtil nas je Veselý, glasen govornik naših bratov čeških, in kadar nas je opomnil na žalostno tlačene naše brate Slovake: „s boží pomoci, doufam, zvítězi naše vojsko i nad hrdým Maďarem, aby netlačil více naše slovanské bratry“, izrekli so to upanje vsi udje s pleskanjem; a kadar je govornik nadalje iz-

ustil: „Pročež pozor a činnost, Slovane. Okolnosti se mění dnem a nocí, nevíme dnes, co nam přinese zejtrější jítro. Němci, Vlachové, Maďaři jsou nad miru učitiví a složní v uskutečňování svého zámyslu ne stůjme, bratři! se založenýma rukama v tomto boji našich nepřatel. Dodejme si srdce slovanští bratři! Za nami stojí statné voje k podpore naši: Četna družstva po Slovenii, mocné, lipy po Čechii, mnohe ligy po Haliči, napředci tam u Banatu, čitaonice po Horvatech. Spojenou silou, zbrání ducha dokoname, co započala naše junacka vojska. Pročež volam ještě jednou: Slovane pozor a činnost. — Spojene síly činí. Svornosti malé rostou věci, nesvornosti i největší hynou,“ kadar je izreklši te besede izvršil govor, zagrmelo je bezkončno pleskanje. —

Ako smo v Čehu čuli gromovito šumečo Dravo, zdeli so se nam poljski glasovi kakor miren potok, ki čebeče črez kamenje in malo po malo napolni srce z mehkim in sladkim sanjanjem.

A še vse te lepote ni konec; skoro zabrni klavír in štirje gospodje, med njimi Smoláf s prekrasnim svojim grlom, zapojó nam Hurbanovo pesen: „Hej Slovane ještě naše slovanska řeč žije,“ in društvo je toliko časa z neizrečnim veseljem „živeli“ upilo in pleskalo, da so jo nam ponovili. Naposled se je pročitál dopis iz Lošinja in društvo se je razšlo s kipečim srcem.“

(Dalje prihodnjič.)

Namen und schwinden der Slaven.

Von Karl Sicha, beneficiat in Eggenberg, emer. dech. und pfarrer. Laibach 1886.

(Konec.)

Obrovskega kraljestva ni bilo.

Obri v Panoniji in Potisji so bili ravno tako plačniki slovanskega, getskega ali rugijskega kralja, kakor so bili Langobardi v Panoniji plačniki grškega cesarja. Grški zgodovinar Prokopij cesarejski priča to o Langobardih, da so bili za posadke v trdnjavah ter so dobili novce in še nektre kraje. Razven Langobardov so v Panoniji še tudi ondaj bivali kakor nekda panonski Ilirci. Po premaganji Gepidov pa niso dobili ne v gepidski Dakiji ne v Panoniji sedežev za mezdo, no grški cesar jih je poslal v Italijo (l. 568.), kder sta že (njegova poveljnika) Belizar in Narzes uničila Istočne Gote. Iz teh razmer je jasno, da so bili Langobardi najprvo v rugijski deželi tudi samo plačniki ali pomagači. Ko bi hrabri Langobardi bili gospodje na Češkem, Markomanskem in Kvadskem, gotovo bi ne bili zamenili gospostva za nektre trdnjave v Panoniji ter za nje na smrt in življenje služili zoper Gepide. Vandale, prednike po Tacitu malobrojnih Langobardov, sprejeli so cesarji ravno tako kakor Istočne Gote, ktere so bili Gepidi stiskavali, ko so se bili po Attilovi smrti ločili od Hunov. Grški cesarji so bili s slovanskim kraljem v neki, po pogodbi določeni zvezi, kajti zapustil je s svojimi zmagovalnimi Langobardi in z ostanki 20,000 Gepidov Panonijo in Potisje brez vsega boja, na kar je zasel slovanski kralj z Obri izprašnjene kraje. Panonijo je uzel Augustus Markomanom in Kvadom, zdaj pa so jo nazaj dobili.

Zgodovinarji za Obrov nas poučujejo o službenih razmerah obrovskih. Prokopij cesarejski piše: „*Getski knez*

se je zvezal še z Anti in Bolgarji; ti Slovani in v službo in porabo sprejeti Obri so plenili od leta 527. vsako leto italijanske dežele, Ilirik, Trakijo, Grško in Chersones.“ Prokopij imenuje Bolgarje po pravici Slovane; bolgarsko krdelo je še le l. 678. prilomastilo v Mezijo in ustanovilo na balkanskem polotoku bolgarsko državo. Ker so bili Rusi in Bolgarji zavezniki slovanskega kneza, moral je tedaj on imeti svoj sedež na Markomanskem. Čudno je, da se med stiskanimi grškimi pokrajinami ne imenuje tudi Panonija, v kateri so 527—568 služili Langobardi. Theophylaktos govori o Obrih tako le: „Slovani in njim podložni in podrejeni Obri so l. 583. provalili v Trakijo“; frankovski Fredegar pa: „Obri, ki so v službi Slovanov hodili na boj, vračali so se vsako zimo v deželo Slovanov, od katerih so ondi dobivali živež.“ Po navedenem je getski knez bil slovanski knez; njegovo kraljestvo je bilo med grškim cesarstvom in Italijo, s kterima se je bojeval, med bolgarskimi in ruskimi Sarmati, njegovimi zavezniki, in med Bavarskim in Turingijo, ktero so si bili Franki in Saksonci (528—530) razdelili; Norik in Panonijo pa je slovansko kraljestvo pred kratkim nazaj dobilo. Kralj je tedaj imel gotovo svoj sedež v povečanem rugijskem kraljestvu, in sicer ondi, kder je bil prvlje sedež Markomanov in Kvadov in kder je potle nastalo moravsko-slovansko kraljestvo. Leta 864. sta prišla iz transkarpatske Sarmatije ruska kneza Samovit in Bogorin kot vazala k moravskoslovanskemu kralju Rastislavu v Mogutin ali na Velehrad. To podložniško razmerje je tedaj še bilo iz obrovske dobe (560—822) ali celó iz Otokar-

jeve dobe, ali pa še starše. L. 620. so se bili Obri vzdignoli, da bi njihov kan Tato postal samostalen knez. Slovanski kralj Svatoš II. je pal l. 623. v krvavi bitvi z Obri na panonski planjavi in Moravani, t. j. kraljeva vojska, morali so čez Dunav bežati. Tedaj so pač Obri utegnoli nekoliko časa biti samostalni, ker se pravi, da so (Obri) pred Carjigradom pomagali Perzom, pa bili so biti in v slovanskem kraljestvu so skoro spet prišli v stari odvisni položaj. Kralj Samo gre s Karantanci, ktere Fredegar imenuje „hrabre Vinide“, nad Obre in jih „mnogo pobije“. Nato se zveže Samo z drugimi slovanskimi vojniki, premaga Obre in ubije njihovega kana Tata. Obri postanejo znova podložniki Slovanom, Samo pa je bil imenovan zaradi teh zaslug za slovanskega kralja namesto palega obrovskega kneza. Samo se iz Češkega večkrat bojuje v Turingiji s Franki (630. 631. 632. l.). L. 748 odpade zapadnofrankovski knez Boruta od slovanskega kraljestva ter pride pod frankovsko oblast, pod katero so že bili i Bavarci. Ko je šel Karol Veliki l. 791. z vso silo, s tremi ogromnimi vojskami v Panonijo, ni šel nad Obre, ki so bili že sila slabi ter so se do Rabe nazaj umeknoli, no šel je nad moravskoslovanskega kralja Samoslava, ktereja je na levem bregu Dunava premagal in potle v njegovem glavnem mestu oblegal; nazadnje je bil prisiljen udati se, dati talnike ter se je prê tudi dal krstiti. Ker so Franki slovanski obred zmatrali za poganski, bil je menda po latinskem obredu krščen. Moravsko je imelo vladike iz rimske dobe ter katoliško cerkveno provincijo, moravskoslovansko, ki je bila od pozneje po latinskem obredu nastale bavarske popolnoma neodvisna. Mogoče pa je tudi, da se Samoslav niti ni dal krstiti, kajti njegov prednik Hermidor je celô istiral svojega nadvladiko, ki je na to zbežal na Bavarsko ter bil imenovan za prvega vladiko pasovskega. Na Bavarskem so se baš ondaj ustanavljale vladikovine, ki so se bile podredile mogocijski nadvladikovini. Moravskoslovansko kraljestvo je tedaj drugikrat izgubilo vse dežele na desnem bregu Dunava, izuzemši Doljno Panonijo. Karol Veliki je Obre celô sprejel pod svoje krilo proti Slovanom l. 805. ter jih na njihovo prošnjo naselil v Gornji Panoniji med Bečem in Sobotico; vkljub temu so se bili v Potisji poizgubili in se imenujo l. 822. zadnjikrat. Vojska Karola Velikega tedaj ni bila obrovska vojska, no frankogalska-slovanska. Markomanski predniki Samoslavovi segajo nazaj do Marobuda; njegovih naslednikov je malo: Leb (796—805), ki je pal na Češkem v boji s Karlom Velikim; Mojmir I (803—820); Mojmir II. (820 do 848), kteremu je došla bula papeža Evgena II. l. 826. in ki je istiral Franke od podunavskega pobježja v Panoniji in Noriku, da bi se ga znova polastil, zaradi česar je nastala nova vojska; Rastislav (848—870), ki si je izprosil v Carjigradu slovanska blagovestnika ss. Cirila in Metoda in ki je bil po izdaji ujet in oslepljen na povelje Ljudevita Nemca; Slavomir (870—871), ktereja so bili Moravani posadili na izpražnjen prestol, ktereja pa je prepustil Svetopolku (871—894), ko so bili Franko-Bavarci pošteno biti. Svetopolk je mogočno vladal, ali za njegovih sinov Mojmira III., Svetopolka II. Svato boja je propalo prastaro kraljestvo, ktero so si razdelili sosedje; največji del so dobili Mažarji-Arpádovci.

Od Markomanskega je ostal samo jeden kos: današnje Moravsko.

Ime in kraljestvo Markomanov sega daleč za Marobuda v starodavnost. Markomani = Moravani so dobili ime od Morave, glavne reke na Moravskem ali na Srbskem, in ne ve se, od ktere Morave je nastalo latinsko ime „Marcoman“. Rimljani sicer pred Cäsarjevimi prihodom čez Ren l. 55. niso v Germaniji ničesar imeli opraviti, in vender se že l. 103. pr. Kr. nahaja polatinjeno ime „Marcomani“; ime tedaj ne prihaja od svevske reke: Morava, ampak „Marcoman“ prihaja od ilirskomezijske ali srbske Morave.

Rimljani so te kraje poznali od Istrije in Dalmacije, kateri dve deželi so že imeli 177—167 pr. Kr. Dasi se je ta dežela zvala Mezija (Moesia), prvle Dardanijska, imenovali so se vender prebivalci sami Moravane. Iz tega prihaja, da se je po propadu latinskega cesarstva prikazalo pri Grkih ime Μόραβος (Moravus). Na cerkvenem zboru l. 873. se je zval ondodni vladika Agathion *Moravus*, dasi Mezija ni bila pod moravkosvevskim kraljem Svetopolkom. Dalje še nahajamo izraz: „Panonska Moravija Mezijske Μόραβος τῆς Πανονίας τῶν Μουσῶν.“ Panonijo so si Rimljani podvrgli vender še le l. 15.—8., Mezijsko pa že l. 29. pr. Kr. Grki so imenovali mezijsko reko Morava, kakor i glavno mesto na ti reki Μόραβος (Moravus); Rimljani pa so oboje popačeno imenovali *Margus* (Mor = Mar). Prebivalci bi se tedaj morali po latinski zvati Margo-ani; ali Rimljani so laže izgovarjali Margom-ani, Marcomani.

Ker je markomanskim vladarjem po njihovem iztiranju iz Mezijske in Panonije ostalo vladarstvo na levem podunavskem pobježju, imenovali so Rimljani markomanskega Marobuda deželo Markomanijo. Dasi se je to ime popolnoma prilegalo svevski Moravi in njenim Moravanom, vender je prenešeno, kajti Rimljani so imenovali reko Moravo *Marus*, tedaj bi se bili i prebivalci morali po latinski imenovati Mar-o-ani, Maro-m-ani.

Marobudus zasede po velikih izgubah svojega očeta prestol na Moravi = Marus in ojači v deželi Boihémum prebivalce proti Rimljanom z različnimi narodi, osobito pa s sosednimi Markomani — ni določeno ali samo s svevskimi ali pa tudi z ilirskimi iz Mezijske in Panonije. — Morebiti je ravno takrat prišel Čeh, če je sploh kdaj prišel. Po Strabonu in Ptolomaji je bilo glavnemu mestu ime Marobudum. Mar = Morava; bud, budin, budisko = grad, lat. burgus, castellum, arx. Marobudum tedaj pomeni grad ob Moravi, Marus in Marobudu-us pa Marobudski (kralj).

Tacit pripoveduje, da je Katvalda iztiril Marobuda ter šel v njegovo mesto in grad (arx). Kako je bilo mestu ime? *Annales Fuldenses* imenuje (kl. 864 in 868) Rastislavovo mesto Dovina ter razlagajo to ime s puella (= deva, devica) in bi tedaj morale pisati *Dëvina*. Še dalje pravijo: „Ineffabilis munitio, omnibus antiquissimis dissimilis“. Marobud je vladal 800 let prvle. Ko sta sčasoma dobila grad in mesto neizrekljive, mogočne, zelo velike utrdbe, sta se obe imeni spojili v jedno „*Magudin*“ od moguten, mohuten, mogočen, zelo velik (velmi). Iz zadnjega je nastalo ime istega pomena: *Velehrad*, kakor n. pr. iz Vindobona Faviana Wien, Videň, ktero

mesto Ilirci, osobito Slovenci imenuje Beč Dunaj. Mogutin (Mogaŕin) se je prevelo v latinščino z Moguntium, kar svedoči lavreacenska kronika noriškega Bernarda: „Rincharius, apostolus *Moravorum*, baptizat omnes Moravos. Illo etiam tempore rex *Sclavorum* cum tota familia sua baptizatus est in Moguntio anno DCCCXVIII. Ne daje se trditi, da bi se vsi Moravci in kralj Mojmir I. z vso svojo rodovino šli kršćevati l. 818. skoz Česko in Bavarsko v Moguncijo (Mainz). Lavreacenska kronika je bila pisana l. 818. v cerkvi „*Virginis laureate*“ v Mogutinu, kajti rimski ostrog (castrum Loricum ali) Lauriacum ob Aniži je bil že davno razdejan. Dandanes je ondi vesnica Lorch s petnajstimi kočami.

Tudi mogočno mesto in neizrekljiva trdnjava Mogutin = Velehrad je izginola skoro po razdelitvi velikomoravskega kraljestva. Vladislav, brat češkega kralja Přemysla Otokarja, sezidal je ondi l. 1198. krasno basiliko, kamor romajo vsako leto svevski Moravani ali slovanski Markomani, pa tudi drugi Slovani. Tudi nemški katoliki na Moravskem prihajajo često sem na božji pot.

Svedočanstva iz cerkvene zgodovine o starem Slovanstvu.

Papež Agapit II. pravi l. 946., da je bilo lavreacensko mesto od starih časov sedež in stolica nadvladke in da se je od ondot že za najhujšega preganjanja kristjanov širilo kristjanstvo v pokrajine *Gornje* in *Dolnje Panonije*. Benedikt VII. pa pravi l. 975., da je lavreacenska cerkev glede starosti in nadvladiške česti med vsemi panonskimi vladikovinami prvotna, da se je neposredno porodila iz apostolskih časov; isti papež potrjuje, da je ta cerkev bila že za papeža Symacha (tedaj že pred letom 500.) *metropolitiska cerkev*. Evgen II. pravi l. 826. v buli moravskoslovanskemu kralju Mojmiru II. in Tutundu, njemu podložnemu knezu panonskemu, da je imel lavreacenski nadvladika že za Rimljanov na *Moravskem*, *Panonskem* in v *Meziji* sedem podvladik, od katerih pa so tri vladikovine izginole. Godile so se še tudi druge premembe. Ko si je Karol Veliki podvrigel v boji s Samoslavom Istočno Karintijo in Gornjo (Zapadno) Panonijo ter ji zjedini s frankovskobavarsko deželo, nastale so nove vladikovine; od zdaj so zmatrali salcburški nadvladike (pa tudi drugi) v cerkvenem oziru Gornjo Panonijo za del cerkvene bavarske provincije. Salcburški nadvladika, našuntan od brizinskega vladike, ujame sv. Metoda, vršečega vladški posel v Gornji Panoniji, in ga vrže v ječo pasovskega vladike. Tri leta (871—874) je zdihoval v ječi, dokič ga ni rešil papež Ivan VIII. Zato se glasi lectio VI. pro 5. jul.: „*Quare Methodius in Moraviam reversus munus explere vigilantius perseveravit, pro quo et exilium libenter passus est.*“

Lavreacensko nadvladiško mesto *moravskopanonske* cerkvene pokrajine je bil Velehrad = Mogutin = Dėvina, ne pa Laureacum, ki je bil že l. 473. v razvalinah ali pa Pasov, ki je še l. 738. dobil prvega vladiko. Ko je izginol Velehrad, ni tudi več govora o lavreacenski vladikovini. Zgodovinski je dokazano, da je sv. Metoda stolica bila na Velehradu; ker se v papeških pismih govori samo o lavreacenski cerkvi, tedaj je Velehrad = Dėvina lavreacensko mesto. Velehrad so Mažarji davno

prej opustoševali, kakor je bil izginol, zato se je nadvladičin sedež preložil izvan mesta; nadvladiki Gerardu pa je bil l. 946. velel Agapit II. povrniti se v lavreacensko mesto. Benedikt VII. piše (975), da meji lavreacenska cerkev na *Ogrsko*. Po vsem je jasno, da je Velehrad = Dėvina lavreacensko mesto. Kaj pa je o tem času z Loricum ob Aniži? kaj s Pasovom? Med krščeni in nekrščeni Slovani živeči Ogri so prosili lavreacenskega nadvladiko Pilgrima, naj jim pošlje duhovnikov. Pilgrim jim ispolni prošnjo in takoj se krsti 5000 imenitih Ogrov obojega spola na ime presvete Trojice. Metropolitiska cerkev na Velehradu = v Dėvini se je brez dvojbe od svojega apostolskega pričetka imenovala: *Marijino vnebovzetje* = *Maria coronata* = *laureata*. Laureata, Laureaca v cerkvenem, kristjanskem pomenu se lahko primerja s slov. imenom Dėvina, t. j. deva, devica. Ko bi se bilo tedaj pisalo „*Sancta Laureacensis ecclesia Dėvinæ*“, bila bi to neprimerna tautologija. Tudi zdanji, na onem mestu l. 1198. na Velehradu sezidani cerkvi je ime: „*Marijino vnebovzetje*“, ker je bilo poprejšnji tudi tako ime. Ko je še bila lavreacenska nadvladikovina, krstil je iste suffragan praški vladika sv. Vojtěh, menda kot vladike namestnik, ogrskega kraljeviča Stepana v Ostrogonu (l. 995.) na meji današnjega Slovaškega.

Zakaj pa govore vse papeške bule samo o Moraviji in Panoniji, ne pa tudi o Markomaniji in Panoniji? Zato, ker je bila Markomanija = Moravija. Zakaj govore iste o starosti moravskopanonske cerkvene pokrajine vselej z besedami: „za rimske dobe“? zakaj pa ne z besedami: „za markomanske dobe“? Zato, ker bi to bila ravno taka tautologija, kakor če bi kdo z Grki govoreč rekel: „za helenske dobe“.

Tako daleč in tako g. Sicha.

Marsikteri čestitih čitateljev se je menda že spodtikal o tem, da smo tako obširno prinašali vsebino te male brošurice. Ker se v njej govori v drugem delu o velevažnem in veležalostnem dogodku slovanske zgodovine, menili smo, da ustrezemo z obširno vsebino razboritemu občinstvu, katero se želi poučiti o tem zgodovinskem dogodku, da ginemo. Ob enem tudi prihranimo vsakemu pazljivemu čitatelju „Slovanovemu“ kupovanje navedene brošurice. Ne zlagamo se sicer z zgodovinskimi dokazi (če se smejo tako imenovati) in mnogobrojnimi v brošurici navedenimi hipotezami, in menda ni zgodovinarja, ki bi jim pritrjeval,¹⁾ vendar tudi hipoteze navajajo k premišljevanju in s tem k pojasnjevanju stvari; zato se trditev ne sme nikakor bistroumna imenovati, da „Sichina brošurica ni vredna, da jo prečita zgodovinar“. Tudi iz slabe knjige se more človek naučiti, namreč to, kako se ne sme postopati. — Navedena brošurica kaže, kam človek zabrede, ako se, ne oziraje se strogo na zgodovinske resnice, samo etimologizuje. Le tako je bilo g. Sichi mogoče v Britaniji in Normandiji — v deželi Armorika imenovani — na Francoskem iskati Slovanov. Če po vzgledu g. Siche postopamo, tudi lahko krstimo

¹⁾ G. Sicha sam pravi v opazki na str. 36., da je naznanil svoje nazore o frankovski zvezi in Slovanih, o čem je i v našem listu govor (str. 138 i 139), že leta 1884. svojemu prijatelju zgodovinarju, pa ni dobil odgovora. —

za Slovane Amorejce (a-more-jce) v Arabiji, kakor Arabce (a-rab-ce) same itd. Naša slovanska zgodovina nam je itak že prežalostna in koliko žalostnejša bi pa

še bila ondaj, ko bi Slovani nekdanj bivali resnično tako daleč po Evropi, kakor trdi g. Sieha, in bi bili tako silno izginoli!
R. A.

Naše slike.

Kajn.

Mladi češki umetnik E. K. Liška je zaslovel v poslednji dobi po svojih svetopisemskih slikah. Način, kako on tolmači priprosto pripovedovanje svetega pisma, dokazuje nam, da mu je srce polno poezije in duša sposobna za višji vzlet. Srečno se je vedel oprostiti tradicionalnega načina predstavljati v slikah svetopisemske dogodke strogo po besedah; zato je pa tem globlje proučaval notranje nagibe posamičnim dejanjem. In tako so slike njegove polne psihološke vrednosti.

Čitatelji naši bodo nam radi pritrdili o pogledu na sliko „Kajn“, katero priobčujemo v današnji številki. Umetnik nam prvega zločinca ne predstavlja pri ostudnem njegovem dejanji, niti pri daritvi, katera je bila neposredni vzrok istega; temveč po dovršenem zločinu, izpahnjenega iz človeške družbe in zavrženega od njegovega stvarnika. Na lici njegovem nahajamo izraz one zavisti in trme, katera ga je do bratomora zapeljala; nahajamo pa tudi zrcalo v duši njegovi glodajočega črva — vesti in božjega prokletstva. Neplodna pokrajina, v katero je umetnik umestil zavrženega bratomorilca, in temno obnebje, katero se nad njim razprostira, dopolnjujeta jako ugodno celo, na dušo gledalčevo globoko uplivaajočo sliko. Gavran, ki priletava, da se usede k nogam Kajnovim, pa je podoba smrti, katere strahoto je pokazal še le on prvim ljudem. Cela pozicija Kajnova je primerna dušnim okoliščinam, v kakeršnih je moral biti potem, ko sta ga roditelja izgnala iz človeške družbe in ga je zavrzel Bog. K tlom obrneno njegovo obličje in v zemljo zarivajoča se desnica hoče nam izraziti, da si je zločinec v svojem obupu moral želeči, da bi se odprla pod njim zemlja in ga pogoltnila.

Slika E. K. Liške nas spominja prekrasnega pesniškega dela lorda Byrona. Mogoče, da je umetnik celo v njem našel vzpodbujajočo za svojo sliko. Ne bodo li nam, ogledujočim sliko Liškovo, nehote prišle v spomin grozne besede, s katerimi v Byronovem „Kajnu“ preklinja bratovega morilca lastna njegova mati Eva?

„Od tod beseda ‚Kajn‘
Pomenila bo vsem rodovom
Morilca bratovega. Groza jih
Pred tabo bo pretresala, če tudi
Si oče jim. Pod tvojo nogo
Naj vene trava! Gozd ti odreci
Uklón, a zemlja dom in grob;
Svetlobo svojo solnce in nebó
Bogá.“

In ko na sliki Liškovi beremo v lici Kajnovem izraz zavesti o groznem svojem zločinu, ali nam ne bodo po ušesih zvenele besede, katere mu v obupu in dušni zatrdelosti polaga na jezik lord Byron?

„O mrtvec, večnosti
Svedok ti, čegar kri nedolžna
Nebó in zemljo rudeči, kaj zdaj
Si ti, ne vem — a vidiš li kaj jaz sem,
Pač mislim, da mi odpustiš. Saj Bog
In lastna duša moja ne moreta
Dejanja groznega nikoli
Mi odpustiti.“

— 7. —

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Matice Slovenske občni zbor dne 28. aprila 1886. — O zadnjem občnem zboru, ki je bil v mnogoterem pogledu zanimljiv in poučen za naše književnike, izvestili bomo najglavnejše stvari. Zbor je bil napovedan ob 4. uri popoldne v dvorani ljubljanske čitalnice. Udeležilo se ga je zlasti mnogo duhovnikov, katerih je nekoliko že dan poprej prišlo v Ljubljano, da so čakali na zbor. Izmed 60 udeležencev občnega zbora bili sta dve tretjini zastopani po duhovskem stanu. Jedina točka, ki je zanimala matičnjake, bil je predlog Antona Trstenjaka, naj Matica kupi in izda Stritarjeve spise. Naša čestita duhovščina je hotela zavreči ta predlog, in iz tega uzroka se je je zbralo toliko.

Najprvo je nagovoril zbrane matičnjake predsednikov prvi namestnik g. prof. J. Marn. V svojem govoru je

priznal, da še doslej ni bil z nobenim Matičinim občnim zborom popolnoma zadovoljen; vendar pa nam ni odkril uzroka, zakaj ni bil zadovoljen. Potem je rekel, da on ni Smolka in da Matica ni državni zbor, v katerem poslanci uživajo dnevnice. To je živa istina, ali zdaj je g. predsednik poslal udom pravo nevihto, ki jo je do zdaj naznanjal njegov govor, zavivši jo v obliko blage prošnje. Na srci sta mu bili dve prošnji, jedna do pisateljev, druga pa do poverjenikov. Nas zanima najbolj prva. G. predsednik je svaril pisatelje, zlasti časnikarje, naj ne sumničijo odbora Matice Slovenske po časnikih. Sumničiti koga, to znači komu podtikati namene ali dejanja, ki jih dotičnik nima. Ako bi bil g. predsednik rekel: Gospoda, priporočam Vam Matico itd., pogodil bi bil pravo, ali kar tako po nepotrebnem; brez vsega uzroka,

ko se še zborovanje ni pričelo, ko še noben časnik ni o zboru mogel niti besedice priobčiti, kar mahati brez ozira po časnikarjih in jih sumničiti, tega ne bi nikoli pričakovali od g. predsednika. Nadalje smo slišali, da so nekateri poverjeniki prepočasni v razpošiljanji knjig.

Proračun za l. 1887. je bil odobren. Oglasil se je samo A. Trstenjak, zatrjujoč, da bi se pri tiskani dalo mnogo prišchediti, ako bi se v Letopisu izvestje tajnikovo in imenik udov tiskal na slabšem papirju in z drobnejšim tiskom, kar bi pač bilo ceneje. Pri tem bi se morale rabiti kratice, ker ni potreba, da bi se poleg imena tiskala vsa titulacija; imena udov naj bi se tiskala zdržema, in mi smo preverjeni, dasi nam nekteri udje ugovarjajo, da bi se v teku let mnogo prišchedilo. To so tako tehtni razlogi in nasveti, da bi se jih Matice odbor moral poprijeti. Šchediti moramo začeti pri krajcarjih.

Imena v odbor Matice Slovenske voljenih gospodov smo že zadnjič razglasili in slovesno protestovali, kakor da bi ta volitev bila „zavratna“. Udje so volili radi in z mirno vestjo, po svojem prepričanju, da se kaj takega vendar ne more imenovati „zavratno“. Zavratno bi potem bilo tudi to, da je neki gospod toliko udov privabil na zadnji občni zbor, kjer so glasovali zoper Stritarjeve spise, in mi mu vendar tega ne očitamo, ker bodi vsakemu prosto delati za svoje prepričanje. Veseli nas in teši nas v tem času to, da je bil g. Simon Gregorčič jednoglasno izvoljen. To je izraz občnega priznanja in spoštovanja. Ostali novi odborniki so stopili na novo polje svoje delavnosti in so nam najlepše poročstvo, da se mladi in zdravi duh presadi v Matico. Odkritosrčno moramo reči, da je pri nas največja napaka to, da mlade može pobijamo in jim ne dopuščamo, da bi smeli svoje duševne moči razvijati na polji javne delavnosti. Mladi ljudje naj počakajo, tako se nam ugovarja, saj so starejši i pametnejši. O pameti se ne bomo z nikomur prepirali in naj omenimo vsaj to, da mladi rod oživlja, mladi rod je produktiven, naj mladci nosijo narodna bremena, a starci naj se tega veselje. Koliko let že deluje n. pr. dr. Iv. Tavčar na našem književnem polji. Nam je sicer težko o njem govoriti, ker je solastnik in sotrudnik „Slovana“, ali toliko upamo, da smemo vendar javno reči, da je g. dr. Iv. Tavčar zdaj najboljši romanopisec in da zasluđuje sedeti v odboru Matice Slovenske. Gospoda dr. H. Dolenc, Ivan Hribar, A. Kaspret, V. Kermavner, Janko Kersnik, Iv. Murnik in A. Raič, so pisatelji in znalci naše književnosti, ki bodo Matici udarili pravo pot delovanja; in zato smemo z letošnjo volitvijo biti popolnoma zadovoljni.

K izvestju tajnikovemu se je oglasil g. Ivan Hribar, izrazivši kot pooblaščenec gospoda Ivana Resmana, po čegar prizadetji se je Jurčičeva ustanova skoro za 1000 gld. pomnožila, željo o Jurčič-Tomšičevi ustanovi, naj bi se obresti dajale le za leposlovne namene in naj bi se nagrada prej ne razpisala, dokler ni vsaj 200 gld. obresti. Upamo, da bo odbor to željo uvažil. Nadalje je g. Ivan Hribar govoril o knjižnici Matice Slovenske. Znano je, da je veledušni pospešnik naše književnosti, g. Jan. V. Lego, podaril Matici 250 dragih knjig; znano je tudi, da je Matice odbor nekaj teh knjig sklenil podariti knjižnicama, gimnazijski in rejalski; ali ker je želeti, da si Matica osnuje veliko slovansko knjižnico, ne bi bilo prav, ako bi odbor Matici poklonjene knjige podarjal drugim zavodom. Ako bo Matica imela bogato knjižnico, pristopil bo marsikdo za uda. Na to je odgovoril predsednik, da se je odbor glede Jurčič-Tomšičeve ustanove ravnal po rečeni želji, a kar se tiče knjig, da še odbor sklepa ni izvršil. Takisto je g. Ivan Hribar izrazil željo, naj bi odbor starim knjigam, ki leže v Matičini hiši in potakem nič koristi ne prinašajo narodu, znižal ceno še bolj, da bi jih ljudstvo kupovalo. Dasi je predsednik izjavil, da so te cene že jako niske, vendar svetujemo odboru, naj zniža ceno nekterim knjigam od 15—35 kr.,

in to iz tega razloga. Matičine knjige so bile spisane za dotične dobe in njih vrednost je vsako leto manjša. Za nekaj let bodo te knjige brez vse vrednosti, zato je potrebno, da jih zdaj razpečamo med narod, kateremu smo jih namenili, in da mu jih damo za nisko ceno, ker vidimo, da jih drago ne bomo nikdar prodali. Glavna stvar je pri tem, da knjige spravimo med narod, morda še koga ogrejejo, a ne da nam leže zaprte in mrtve v Matičini hiši. Dajmo narodu, kar smo narodu posvetili.

G. prof. A. Raič je opozoril, kakor pred petimi leti, odbor Matice Slovenske, naj skrbi za to, da se uredi knjižnica in se objavi zapisnik vseh Matičinih knjig. Predsednik zagotavlja, da že tajnik ureja knjižnico in da je to delo mučno.

Med čitanjem tajnikovega izvestja je zbor izrazil hvalo deželnemu zboru kranjskemu za velikodušno podporo; takisto so se spominjali udje umrlih svojih soudov in so ustali njim na čast in spomin.

S tem je bilo odobreno letno izvestje in udom je bilo razpravljati o posamičnih nasvetih in predlogih.

Prvi ustane g. prof. M. Pleteršnik in predlaga v imenu odborov, naj slavni zbor izvoli prof. Vatroslava Jagića za častnega uda Matice Slovenske, in je dejal v ostalem. Na mesto našega rojaka prof. viteza Fr. Miklošiča pride iz Petrograda prof. Vatroslav Jagić na Dunaj za vseučilišnega profesorja slovanskih jezikov. Prof. Jagić, rojen kajkavec, torej ud našega narečja, zanimal se je že od nekdaj za našo književnost in je njene proizvode prejšnje in zdanje dobe ocenjeval blagodušno v svojem „Archivu“. On je najslavnejši učenec Miklošičev, ki zasede stolicu svojega učitelja. Nato je bil prof. Jagić per acclamationem izvoljen za častnega uda.

Na vrsti je potem interpelacija Trstenjakova o prenosu Kopitarjevih kosti, kaj je že o ti zadevi ukrenil odbor in kdaj upa, da se bode prenos kosti mogel izvršiti. Na interpelacijo je odgovoril odbornik g. Fr. Levce. Vsi troški so preračunjeni na 600 do 700 gld. Odbor je ukrenil prositi mestni zbor ljubljanski za primerno podporo, a ostalo naj bi dala Matica. K temu je še predložil g. Iv. Hribar, naj se po vseh slovanskih listih izda poziv slovanskim rodoljubom, da v ta namen darujo kako vsoto, ker Matica itak ne more nositi toliko bremen. S tem je bila rešena prva interpelacija.

Na drugo interpelacijo Trstenjakovo: Kateri nagibi in uzroki so napotili slavni književni odbor Matice Slovenske, da je zavrgel Stritarjeve spise, in ali so ti nagibi in uzroki bili denarne ali književne narave, odgovoril je v imenu odbora tajnik, da se je to zgodilo: 1. zarad previsoke cene (2000 gld.); 2. zarad duha, ki veje v spisih in ki ne bi ugajal večini matičnjakov; 3. zarad težave, izbrati iz spisov le primerno tvarino. Temu je pristavil predsednik, da so spisi Stritarjevi še novi, stari kakih 16 let, in da se nahajajo v rokah učenjakov, po knjižnicah itd., in se torej lahko še dobé. Vse te razloge poderemo lahko s kratka. Stritarjevih spisov bi bilo 107 tiskanih pol; ker bi vsi spisi stali 2000 gld., stala bi Matica pola le 18 gld. Ako se pomisli, da plačuje Matica spise po 25—40 gld. tiskovno polo, to moramo priznati, da Matica tako dobre kupčije ne bi nikdar naredila; pomisliti se mora tudi, da bi si Matica s tem pridobila pravico založništva, in ko bi izdajala spise, ne bilo bi jej treba izplačevati še posebne nagrade. Stritarjeve spise bi Matica lahko izdajala pet let, ako bi vsako leto izdajala po tri knjige in jedna teh knjig bi bila Stritarjeva. Matica bi lahko izdala več tisoč primerkov Stritarjevih pesmi in bi jih prodajala lahko tudi nematičnjakom, kajti Stritarjeve pesmi ne bodo zastarele, kakor so zastarele nekatere Matičine knjige. Ako tedaj pomislimo te razloge, moramo priznati, da je Stritarjeva ponudba bila zelo ugodna. O duhu, ki je v Stritarjevih spisih in ki ne prija nekaterim gospodom, nočemo govoriti, ker smo prepričani, da je to samo pretveza, pesek

v oči našemu občinstvu, osebno sovraštvo do našega pesnika. A kar se tiče težave, zbirati Stritarjeve spise, tu pomilujemo velemodre gospode, da se boje tega lahkega truda; seveda izmed samih lepih reči je težko izbirati. Dà, izbirati! Kaj čete izbirati? In to so razlogi! Gospoda! to so razlogi! Ker ne znate izbirati, zato se nočete lotiti Stritarjevih spisov! Vi sodite pesnika, a sami ne znate izbirati! Kakor mehurček na vodi, tako izginejo ostali razlogi odborovi. Ta odbor pravi, Stritarjevi spisi so še novi, stari še le 16 let, nahajajo se v rokah učenjakov in v knjižnicah. To je istina, da imajo starejši učenjaki Stritarjeve spise; to je tudi istina, da se nahajajo v dveh ali treh knjižnicah, ali kar je mlajšega učenjaškega rodu, ta nima Stritarjevih spisov. Tako bi mi lahko rekli, molitvenike te ali one imajo učenjaki in nahajajo se tudi po knjižnicah, toda ali so to tako tehtni razlogi, da zbok njih ni potreba izdajati novih molitvenikov? Molitvenikov ne tiskamo za duhovnike, ampak za narod, narod pa ne bo hodil v knjižnice molit. Ljubljana ima javno knjižnico, ali vprašajte, koliko meščanov hodi va njo. Nobeden! Pri nas niso ljudje vajeni posedavati po zaduhlih knjižnicah; še ne potrudijo se, uzeti kako knjigo na posodo; našim ljudem je treba knjige na dom nositi. In končno zapomnimo si tudi to, vsa naša književnost ni namenjena učenjakom in knjižnicam; naši pisatelji ne pišejo knjig, da bi jih morda lepo vezane imeli v omarah učenjaki ali pa da bi jih jel prah po knjižnicah; knjige, ki jih izdajemo, narodu so v izobraževanje, pisatelji pišo za narod, a zdanji narod nima Stritarjevih spisov, in kdor ima kako knjigo, ne da je iz rok, ampak jo drži kot dragotino. Naša inteligencija je pridobljena, za njo ni se nam treba bati, ali bati se nam je za meščanstvo in ženstvo; to moramo pridobiti, a to bomo pridobili samo z lepo knjigo; za vse druge proizvode književnosti sta nam ta stanova nepristopna. Torej še enkrat, spoznajmo položaj našega naroda in borimo se za to, kar je v nevarnosti. Še veliko bi imeli povedati, ali upamo, da bode to dosti za zdaj. Saj se vidi, da so vsi razlogi odborovi ničevi. Ko bi bil odbor rekel, mi smo še hudi na Stritarja zaradi njegovih „Dunajskih sonetov“, bila bi naša pravda vsaj odkritosrčna.

Po ti interpelaciji bi se imela pričeti debata o Trstenjakovem predlogu: Občni zbor Matice Slovenske izreka, da Matica Slovenska kupi in izda vse Stritarjeve spise pod prejšnjimi pogoji, ako jih seveda g. pisatelj še hoče odstopiti; slavnemu odboru Matice Slovenske se naroča, da ta sklep izvrši nemudoma. Čisto naravno je, da bi se udje Matice Slovenske morali o tem predlogu pogovarjati, toda g. predsednik je hotel preprečiti ves pogovor, in ni hotel predlagatelju niti besede dati, da bi utemlil svoj predlog. Še le, ko je g. Ivan Hribar opozoril g. predsednika, da moramo čuti predlagatelja, omečilo se je srce g. predsedniku in je vendar dal besedo predlagatelju. Predlagatelj je na to razkladal v dolgem govoru, kake knjige naj izdaje Matica in je posebno naglašal, naj podpira leposlovje iz teh razlogov, ker se moramo ozirati na srednji stan, na naše meščanstvo in ženstvo, katero bomo pridobili za slovensko stvar najlaže z lepo knjigo. Leposlovje je jedino izobraževalno sredstvo, ne pa znanstvena književnost, kajti znanstvena književnost je nepristopna meščanstvu in ženstvu, katero je ne more umeti, ker ni odgojeno v njej, ker nima v obče razuma za njo. Slovenska Matica bodi namenjena srednjemu stanu. Predlagatelj je to govoril tudi v imenu mnogih učiteljev, duhovnikov, obrtnikov in meščanov, kateri so ga pooblastili, naj se v njih imenu potegne za Stritarjeve spise. Govoril je potem še o Stritarjevih spisih, o pesniku samem in o njegovih velikih zaslugah na pesniškem, kritičnem in estetičnem polju našem. Boris Miran nam je pouzdignil Preširna, da smo ga jeli spoznavati in ceniti; ustvaril nam je pesništvo, katero se je pod njegovim uplivom tako lepo razvilo. Slovenski pesniki so

hodili vsi k Stritarju v šolo; on nam jih je odgojil; kar imamo estetike, ustanovil nam jo je Stritar. Velike so te zasluge, katere naj bi priznal prvi naš književni zavod, Matica Slovenska. Predlagatelj je nadalje naglašal vse ostalo književno delovanje Stritarjevo, njegov izborni jezik in povesti, s katerimi bomo pridobili srednji stan za književnost, vzbujali v njem ljubezen do čitanja in s tem do slovenskega jezika, sklenivši svoj govor z besedami: dajmo vsega Stritarja vsemu narodu. Takoj po tem govoru poprime za besedo g. predsednik, in da bi preprečil daljnje razgovarjanje in glasovanje o predlogu, zahteval je od občnega zbora, naj izjavi, ali se strinja s sklepom odborovim, to je zahteval je za odbor zaupnico. Ali ker smo o tem izrazili svoje nazore že v zadnji številki, ne preostaja nam nič drugega, nego da opomnimo, da je zbor pritrdil s 34 proti 13 glasovom odborovemu sklepu in da je potakem Trstenjakov predlog bil zavržen. Med govorom je mnogo gospodov zapustilo dvorano in se tako odtegnilo neprijetnemu glasovanju, da bi ne bilo sitnosti in „zamere“. To postopanje grajamo, ker je bilo neumestno. Dasi je tedaj bil razgovor končan in ne bi smel nihče več govoriti; vendar se je oglasil za besedo veleč. kanonik g. K. Klun, polemizujoč proti Trstenjaku. Rekel je, da so Stritarjevi spisi predragi. „Slovenec“ se je pozneje celo izrazil, da se bodo Stritarjevi spisi morda še dobivali zastonj, kar pa bi seveda bilo mogoče samo takrat, ako bi jih „Katoliška Tiskarna“ tiskala zastonj. Govornik je tudi zahteval, naj predlagatelj imenuje tiste obrtnike, kateri bi radi imeli Stritarjeve spise; vendar jih predlagatelj ni mogel izdati iz raznih uzrokov in zaradi merodavnih okolištin, ki vladajo v Ljubljani. Takisto je očital g. Klun, da predlagatelj nima dobrih namenov, a predlagatelj je slovesno protestoval proti tem besedam in protestujemo še zdaj, ker si ne damo podtikati slabih namenov in ker ima g. Klun najmanj pravice do tega in ker zahtevamo za se in za druge, da se spoštuje naše prepričanje, kakor tudi mi spoštujemo prepričanje svojega nasprotnika; to terjaja od nas poštenje in dostojanstvo do nasprotnika. G. Klunu je še ugovarjal g. prof. A. Raič, poudarjajoč veliko vrednost Stritarjevih spisov, in ker se ni nihče oglasil za besedo, sklenil je g. predsednik zborovanje, prebravši nam konec pisma, ki mu ga je pisal g. Stritar o svoji zadevi. G. Stritar je želel v tem pismu, naj ukrene zbor tako, da ne bode „pohujšanja in zamere“, in g. predsednik je baš takisto kolegijalno želel, naj bi sedaj, ko je stvar tako ugodno rešena, ne bilo „zamere“. — Nam se zdi, kakor so že zdavnaj vile in rojenice ostavile siroto Slovenijo, da jemlje danes slovo s solznimi očmi od naše zemlje še tiste muze, ki so imele svoje zavetišče v malih tempelnih slovenske umetnosti in ki jih še nismo pregnali od nas; in ako bomo za nje tako malo marali, ostala bo nam zemlja, naša mila Slovenija, brez pojezije; a kaj je konec naroda brez nebeške pojezije, to vidimo na narodih, kateri, ne goječi nje, ne poznajejo višjih idejalov in kukavno propadajo v brezno vsakdanje nečimurnosti. Pokličimo torej nazaj odhajajoče muze, predno prestopijo naše granice; morda se še vrnejo.

Dvajsetletnica književnega delovanja Stritarjevega. Drugače nego pisateljska inteligencija v Ljubljani misli o Stritarji akademična mladina naša na Dunaji. Uneta za razvoj naše književnosti, porablja vsako priliko, kader se je treba oglasiti in pouzdiginiti glas svoj za tiste zaslužne pisatelje, kateri so zastopniki današnje književnosti. Matica Slovenska je dvakrat zavrgla Stritarja, Slovenija na Dunaji ga časti drugikrat, čisla dolgoletno književno delovanje njegovo, ne zametava svojega rojaka, kakor Matica Slovenska, ki je s svojim glasovanjem prejasno zasvedočila svojo književno malomarnost. Prvikrat je slavila Slovenija Stritarja, imenovavši ga za častnega uda svojega; drugikrat mu bode izrekla svojo dolžno zahvalnost prihodnji mesec, ko bode z dunajskimi Slovenci slavila dvajsetletnico književnega delovanja svojega častnega

člana Josipa Stritarja. Ta predlog, ki ga tudi mi srčno pozdravljamo, sprejela je Slovenija jednoglasno po nasvetu g. dr. Matije Murka. Dunajska Slovenija je s tem sklepom slovesno izjavila, da obsoja sklep Matice Slovenske, in to je prvi javni glas, kateri nas je tem bolj razveselil, ker prihaja iz tujine, od akademično izobražene mladine. Kar je istina, to moramo vsi priznati; a istina je, da je Stritar velezaslužen pisatelj naš, čegar duševni proizvodi bodo vedno živeli in sloveli v narodu našem. Ako to ni res in ako je kdo vas več in kaj boljšega storil, pa metajte.

Druga istina je, katero moramo posebe naglasiti in katero mora priznati vsak Slovenec z narodnogospodarskega stališča. Najprvo moramo izjaviti, da nimamo informacij od g. prof. Stritarja in da torej ne govorimo v njegovem imenu; tega ni potreba, mi govorimo samo o stvari, kakor si jo mi želimo, da bi se razvijala; mi stojimo na stališči nepristranskega opazovalca, kateri na jedni strani podpira širjenje dobre slovenske knjige, a na drugi strani dela za to, da bi razvijanje naše knjige donášalo poleg duševne koristi tudi dobiček narodnim podjetjem, t. j. da bi koristilo Slovincem v narodnogospodarskem oziru. Ako nam noče izdati in kupiti Stritarja Matica, s tem ni rečeno, da smo ga pokopali za vekomaj; s tem ni izključena možnost, da ne bode Stritar izdal sam svojih spisov ali pa da jih ne bode prodal kakemu založniku. Spominjamo se še dobro, da so slovenske novine govorile o tem, da se je pesnik pogajal že z g. Bambergom. Pravice, pogajati se s slovenskimi pisatelji in kupovati njih spise, ne odrekamo nikakor g. založniku. On je podjeten mož, ki zna take prilike porabiti. Vender pa nas vselej, kader čitamo take vesti, spreletava neka žalost, in to ne brez tehtnega razloga. Ako g. Stritar ne izda sam svojih spisov, bode prvi, ki jih bo kupil, g. Bamberg. G. Bamberg bode potem prodajal Stritarjeve spise v drobnih zvezkih in jako drago, kakor je obče znano; in ako bomo hoteli imeti Stritarjeve spise, morali jih bomo kupovati za drag denar. Od Matice Slovenske bi jih dobivali za polovico ceneje; ako pa bi jih hotel izdati sam pesnik ne mogel bi nam jih dati tako ceno, ali pa celo zastonj kakor pričakuje „Slovenec“. To je jedno; a drugo, kar je še važnejše za nas, je to le. Gosp. Bamberg je Nemec; ves dobiček bi tedaj šel v žep možu, kateri ni Slovincem pristaš v njih politični borbi in kateri bi o naši pomoči, o našem denarji rasel in bogatel nam na škodo. Ni li malomarnost, neodpustljiva malomarnost, da o trudu naših pisateljev bogate naši nasprotniki? Glavna je torej stvar, da nam spise naših pisateljev zalagajo slovenska podjetja, slovenski založniki, kakor so „Matica Slovenska“ in „Narodna Tiskarna“; vsaj se nam krepčajo narodna podjetja, in kolike je to važnosti za Slovence v narodnogospodarskem oziru, bode razvidel in priznal vsak za blaginjo in gmotno napredovanje naše skrbeči Slovenec.

Pedagogičsko društvo na Krškem. — V dan 6. t. m. se je osnovalo na Krškem rečeno društvo, kateremu je namen delovati na pedagogijskem polji. Društvo že šteje 42 pravih udov in 3 podpornike. V začasni odbor so bili voljeni gg.: Fran Gabršek za predsednika, I. Ravnikar za njega namestnika in tajnika, Fr. Medič za zapisovalca, gospica M. Vesner za blagajnico, a za odbornike gg. Bezljaj, Lapajne in Fr. Lunder.

Nove knjige. — „Občna zgodovina. Spisal in založil Janez Jesenko. Tretji del: Novi vek. (Drugi skrajšani in popravljani natis.) V Ljubljani. Natisnila „Narodna Tiskarna“. 1886.“ Str. 92. 8°. Cena 40 kr. —

To je res kratka in jako razumljivo pisana zgodovina novega veka, namenjena ne samo šoli, ampak tudi zasebnikom. In baš tem bi jo radi priporočili. Vsak količkaj izobražen človek mora znati zgodovino, mora poznati vse važne dogodke, ki so svet preustrajali; zlasti novi vek, katerega svetovne dogodbe so se ravnokar vršile pred našimi očmi, mora vsak znati. G. prof. Janez Jesenko nam je podal z rečeno knjigo kratko zgodovino novega veka od Kolumba do združenja Severne in Južne Bolgarske (1885), udaril ceno knjigi tako nisko, da si jo lahko omisli vsakdo. Meščani, obrtniki, trgovci! sežite po njej. Jesenkov Novi vek je zategadelj več vreden, nego nemške knjige te vrste, ker se g. pisatelj ozira v njem tudi na Slovence, katere nemške knjige popolnoma prezirajo. G. pisatelj nam namreč navaja imena vseh tistih Slovanov, ki so se posebno odlikovali v vseh strokah človeškega znanja in umenja, in to so imena, o katerih molče dosledno Nemci, samo da se ne bi zvedelo, da so tudi Slovani kulturni element v zdanjem pomenu besede. G. pisatelj nam tedaj navaja razven Rusov, Poljakov, Čehov, Srbov in Hrvatov tudi tiste Slovence novega veka, ki so zastopniki kulturnega gibanja in razvijanja pri našem narodu, počenši od Pr. Trubarja, Dalmatina, Bohoriča, Krelja, T. Krena pa do Vodnika, Preširna, S. Jenka, Boris Mirana, Jurčiča, Gregorčiča, Wolfa in bratov Šubičev. Taka imena ogrevajo blagodejno čitatelja, ko vidi, da se tudi imena njegovih rojakov nahajajo v vrstah tistih veljakov, ki so kaj storili za napredek človeštva, in ta namen ima zgodovina: pouzdigniti po kulturi hrepeneče narode in nas unemati za idejale človeštva.

Profesor Jesenko je jako plodovit pisatelj slovenski; deluje neumorno na šolskem polji, zalaga knjige sam, in to požrvovalnost njegovo dolžni smo posebe ceniti. Do zdaj je že izdal mnogo knjig, in te so:

Zemljepisna začetnica,	gld. —.60
Veliki občni zemljepis	2.—
Mali občni zemljepis	—80
Prirodnoznanjski zemljepis	1.—
Občna zgodovina (večja izdaja), I. del	—80
„ „ „ „ „ II. del	—50
„ „ „ „ „ III. del	—80
„ „ (manjša izdaja), I. del	—55
„ „ „ „ „ II. del	—30
„ „ „ „ „ III. del	—40
Zemljepis za I. razred srednjih šol	—45
Zemljepis za II. in III. razred srednjih šol	—90
Avstroogrška monarhija	—45
Župnik Wakefieldski (Goldsmith)	1.—
Prižigalec; 2 d. (Cummins)	2.—

Vse te knjige se dobivajo pri Janezu Jesenku, profesorji v Trstu.

Listnica uredništva:

Gosp. T—č. v Gr. Vaš člančič je že stavljen in pride v prihodnjo številko.

Listnica upravnštva:

Čest. g. A. P. v Sk. L. in M. K. na S.: Da bode Vaša naročnina poravnana za pol leta, 30 kr.

Čest. g. P. de F. v K.: 3. in 4. letošnje številke nimamo več.

Gosp. Fr. v Žalci: Za tri priposlane Vam številke 1. letnika blagovolite nam o priliki poslati 35 kr.; istotako gosp. J. F. v Ljutomeru: za št. 24. lanskega letnika 20 kr.

Ako kdo čestitih gospodov naročnikov ni prijel letošnje 2. številke, naj nam naznani, da mu jo dopošljemo. Nekoliko iztisov se je še našlo.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.